

DE SKOR

VOGELWERKGROEP TEXEL

Jaargang 28, nummer 4, 2009

De Skor is een uitgave van Vogelwerkgroep Texel en verschijnt 5x per jaar

Voorzitter

Bernard Spaans, Oesterstraat 27, 1794 AR Oosterend, 0222-318688

Algemeen secretaris

Vincent Stork, Stengweg 14, 1795 LG, De Cocksdorp, 0222-315140

Penningmeester

Rina Rood, De Dageraad 61, 1797 SK Den Hoorn, 0222-319429

Natuurhistorisch secretaris

Adriaan Dijkse, Rommelpot 7, 1797 RN Den Hoorn, 0222-319231

Excursies en lezingen

Klaas de Jong, Kikkertstraat 12, 1795 AD De Cocksdorp, 06-21809865
nhdejong@gmail.com

Vogelbeschermingszaken

Jos van den Berg, Kikkertstraat 41, 1795 AB De Cocksdorp, 06-22494483

Algemeen bestuurslid

vacant

Waarnemingen

Arend Wassink, Postweg 64, 1795 JR De Cocksdorp, 0222-311699
arendwassink@texel.com

Redactie

Andri Binsbergen (a.binsbergen@texel.com), Lieuwe Dijkse
(lieuwe.dijkse@elzenhout.nl), Klaas de Jong (nhdejong@gmail.com), Harm Jan
Kiewiet (kiewiet1@planet.nl)

Ons adres is: Vogelwerkgroep Texel
Stengweg 14
1795 LG De Cocksdorp
stork.eelman@12move.nl

Onze website is: www.vogelwerkgroeptexel.nl

Contributie en lidmaatschap

ING-rekening 8417822 t.n.v. Vogelwerkgroep Texel te Den Hoorn

Lidmaatschap €13,50 per jaar

Gezinslidmaatschap €15,- per jaar

Aanmelden bij Vincent Stork, stork.eelman@12move.nl, 0222-315140

Foto voorkant: René Pop (het vrouwtje Roodkopklauwier achter Jachtlust, juni '09, zie waarnemingenoverzicht), **tekening achterkant: Frits Jan Maas**

Van de redactie

En dan is het alweer herfst... Maar wat hebben we een mooie zomer gehad! Veel mooie dagen en lekkere temperaturen. Texel maakt zich op voor het najaar: hordes vogelaars en natuurlijk leuke excursies (zie agenda)!

De druk van de Skor is een beetje aan het wisselen, zoals jullie natuurlijk al gezien hebben. We hebben gekozen om met onze tijd mee te gaan en dat uit zich in een kleurenomslag, waarvan vorig nummer (met Gele Kwikstaart) de eerste was. Het nadeel van de huidige productiewijze (met de (kleuren)kopieermachine) is dat er altijd witte randen om de voorplaat blijven. Wij vinden dit erg jammer, maar de alternatieven zijn onbetaalbaar en het is volgens ons wel een verbetering ten opzichte van de jaren '90-look van voorheen. Niets te na gesproken van de prachtige Blauwe Kiekendief van Frits Jan Maas overigens, die we op de achterplaat nog lang hopen mee te sturen. Voor de nieuwe leden onder jullie: de Blauwe Kiekendief heet 'op sien Tessels' een 'Skor'. Vandaar.

Tegelijk met deze uiterlijke vernieuwingen zijn recent ook de uiterste kopij-data aangepast. Zie hiervoor de binnenkant van de achterflap. De 'oude' data gingen uit van elke twee maanden

een Skor, maar in de zomer niet, waardoor u eigenlijk 4 maanden op deze Skor moest wachten. Met de nieuwe data (zie achterin) zijn de 5 Skorren iets meer over het jaar gespreid en is er rekening gehouden met zaken als Kerst, etc.

Klaas de Jong

PS. in verband met de verschijningsdatum van deze Skor breng ik graag het Jeugdvogelweekend extra onder de aandacht. Opgeven voor 1 oktober (zie agenda)!

Blauwe Kiekendief mannetje

(Foto: René Pop)

Van het bestuur

Momenteel (16 september) bevind ik me op de Navicula (NIOZ-onderzoeksschip) die voor anker ligt ten zuiden van wadplaat de Hengst, ten oosten van De Cocksdorp. Het is nu hoogwater, maar door een straffe noordoostenwind komt het water niet hoog. Een deel van de plaat loopt helemaal niet onder. Vele duizenden Rosse Grutto's, Kanoeten en Bonte Strandlopers maken van dit lage tij gebruik door op de Hengst te blijven overtijen. Een Slechtvalk jaagt ze op, de vliegende zwermen zijn indrukwekkend. Een sfeervollere entourage om iets voor de Vogelwerkgroep te schrijven is nauwelijks denkbaar.

We zijn als bestuur erg verheugd dat we een opvolger voor Giel Witte gevonden hebben! Jos van den Berg heeft toegezegd de functie 'vogelbeschermingszaken' te willen gaan vervullen. Jos zal vanaf nu al meedraaien in het bestuur en op de eerstvolgende algemene ledenvergadering (in 2010) zullen we Jos officieel aan de leden voordragen voor deze functie. Hierbij heten we Jos van harte welkom in het bestuur.

Een afvaardiging van het bestuur zal worden uitgenodigd bij de presentatie aan Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten van de eerste resultaten van het onderzoek naar de effecten van de overzomerende Grauwe Ganzen dat dit jaar werd opgestart. Dat de Vogelwerkgroep hierbij betrokken wordt, waarderen we zeer en we zijn benieuwd wat er tot nu toe uitgekomen is. De aflezingen van de ganzen die dit voorjaar van een halsband werden voorzien is ook onderdeel van deze studie.

Als Vogelwerkgroep hebben we bezwaar gemaakt tegen een door de provincie Noord-Holland verleende ontheffing die het voor vijf jaar mogelijk maakt om vrijwel zonder beperkende voorwaarden in de hele provincie overzomerende ganzen (Grauwe, Kol- en Brandganzen) te doden. Het bezwaar is in ieder geval ontvankelijk verklaard door de Provincie maar is verder nog in behandeling.

Gegevens over de Zomertortel, soort van het jaar 2009, komen nog steeds binnen en worden de komende tijd verder uitgewerkt. Wel lijkt al duidelijk dat deze soort ook op Texel verder achteruit gegaan is.

Het is nu volop trektijd. Op Texel is daar vaak veel van mee te maken: de waddendijk opeens vol piepers, opeens overal lijsters, gestuwde trek over de kuststrook, spectaculaire zeetrek en vaak veel leuke soorten. Kortom, een tijd waarin een vogelaar zoveel mogelijk buiten moet zijn!

Namens het bestuur van Vogelwerkgroep Texel,

Bernard Spaans

Agenda

Zondag 4 oktober: 'rondje Robbenjager' onder leiding van Vincent Stork. In de trektijd is de noordpunt van Texel bij uitstek geschikt voor het waarnemen van de meest uiteenlopende trekvogels. Verzamelen om 9 uur op het parkeerterrein van Paal 33.

Zondag 4 oktober: de 'vogel-aflevering' van de Natuurwijzer op Radio Texel met Andri Binsbergen en Klaas de Jong. Om 12.30u. 'Nieuws uit de Natuur' door Sytske Dijkse. Te beluisteren op 106.1 fm of www.radiotexel.nl

Vrijdag 9 tot en met zondag 11 oktober: Jeugdvogelweekend voor jongeren van 12 t/m 18 jaar verblijven in Avanti en maken kennis met allerlei aspecten van de vogels van Texel. **Geef je op vóór 1 oktober!** Meer info op www.vogelbescherming.nl of bel Klaas de Jong (zie onder).

Vrijdag 9 tot en met maandag 12 oktober: Dutch Birding vogelweekend, met lezingen in restaurant De Robbenjager (vrijdagavond: 'IJsland', door Menno van Duijn, zaterdagavond 'Kaap de Goede Hoop en omgeving' door Jos van den Berg en Hans Brinks, zondagavond: nog niet bekend, zie www.dutchbirding.nl).

Tapuit

(Foto: René Pop)

Zondag 18 oktober: ganzen- en zwanentelling, gecoördineerd door Laurens van Kooten. Als je een keer mee wilt tellen, meld je dan aan bij Klaas de Jong.

Zondag 25 oktober: de Natuurwijzer op Radio Texel. Zie 4 oktober.

Vrijdag 30 oktober: zeevogels kijken op de Noordzee. Opgeven via www.pterodroma.com door middel van betaling (€35,-). Geef bij opgave aan dat je op Texel wilt opstappen. Bij genoeg aanmeldingen lukt dat (anders worden we in Den Helder opgehaald van de boot van 7.00 uur). Einde ±17 uur. Opgave graag doorgeven aan Klaas de Jong.

Zaterdag 31 oktober: 'rondje Robbenjager' onder leiding van Vincent Stork. In de trektijd is de noordpunt van Texel bij uitstek geschikt voor het waarnemen van de meest uiteenlopende trekvogels. Verzamelen om 9 uur op het parkeerterrein van Paal 33.

Zaterdag 21 november: wandeling over de Hors onder leiding van Giel Witte. Genieten van de laatste doortrekkers en volop wintergasten. Verzamelen om 10 uur op het parkeerterrein bij de Horsmeertjes.

Zondag 22 november: de Natuurwijzer op Radio Texel. Zie 4 oktober.

Vrijdag 27 november: de jaarlijkse 'Bonte Avond' met onder andere een vogelquiz, mooie foto's van allerlei locaties en veel gezelligheid! Hotel Den Burg, Emmalaan 2. Aanvang 20 uur, koffie & thee vanaf 19.30 uur. Opgave van bijdragen kan bij Klaas de Jong (nhdejong@gmail.com). In verband met accommodatie ook graag aanwezigheid opgeven (liefst voor 24 november).

Zaterdag 28 november: landelijke dag SOVON in samenwerking met Vogelbescherming Nederland en de Nederlandse Ornithologische Unie. Programma verschijnt te zijner tijd op www.sovon.nl

Zondag 20 december: ganzen- en zwanentelling, gecoördineerd door Laurens van Kooten. Als je een keer mee wilt tellen, meld je dan aan bij Klaas.

Zondag 20 december: de Natuurwijzer op Radio Texel. Zie 4 oktober.

Zondag 27 december: traditionele eindejaarswandeling onder leiding van Vincent Stork. Op zoek naar Sneeuwgorzen, Strandleeuweriken en andere winterse gasten.

Sneeuwgorz

(Foto: René Pop)

Verzamelen om 10 uur op de parkeerplaats van Paal 28.

Meer informatie over de activiteiten en/of opgeven:

Klaas de Jong: nhdejong@gmail.com (bij voorkeur) of 06-21809865

NB: via e-mail is er méér te beleven! Sommige evenementen worden te kort van te voren georganiseerd om in de Skor te verschijnen. Geef je mailadres door aan Klaas de Jong (nhdejong@gmail.com), zodat je niets hoeft te missen!

Wad- en watervogeltellingen op Texel, 1980-2008: de Eider

De Eider is zwaargebouwde, aan zout water gebonden eend met een grote kop en een forse wigvormige snavel.

Mannelijke exemplaren hebben een karakteristieke zwart-witte tekening, gecombineerd met een lichtgroene nek.

Vrouwelijke exemplaren zijn min of meer egaal bruin gekleurd, onvolwassen mannelijke vogels zijn donker grijsbruin met een witte borst. Eiders worden in Nederland vrijwel alleen op zout water aangetroffen, maar in de wintermaanden duiken jaarlijks kleine groepjes op langs de Grote rivieren, in het

IJsselmeergebied en in zand- en grindgaten langs de Limburgse Maas. Verreweg de grootste concentraties zijn aanwezig in het Waddengebied.

Eider mannetjes in broedkleed (Foto: onbekend)

De Eider broedt langs de kusten van Noord-Amerika, Groenland, IJsland, rond de Noordzee, in Scandinavië en in arctisch Rusland, met uitzondering van het centrale deel van Siberië. In totaal worden 6 ondersoorten onderscheiden waarvan *mollissima* rond de Noordzee en de Oostzee broedt (Del Hoyo *et al.* 1992). De hoog noordelijk broedende ondersoorten *borealis* en *dresseri* zijn beide één keer in Nederland waargenomen, in beide gevallen bij de Brouwersdam (www.radioactiverobins.com), maar deze waarnemingen zijn niet bevestigd. De Nederlandse broedvogels zijn hoofdzakelijk standvogel maar een deel van de jonge vogels trekt weg en overwintert langs de zuid- en oostkust van Engeland en in noord-Frankrijk. Ook een deel van de hier geboren mannetjes vestigt zich als broedvogel buiten Nederland (Swennen 1990). Van juli tot en met april zijn in de Waddenzee broedvogels aanwezig uit Denemarken, Zweden en Finland (Bijlsma *et al.* 2001).

Voorkomen

Dankzij de aanwezigheid van een populatie broedvogels is de Eider gedurende het gehele jaar aanwezig in Nederland. Vanaf juli arriveren de eerste mannetjes in de Waddenzee om te ruien. Vooral in de winter verblijven grote aantallen in

ons land, de meeste afkomstig uit Scandinavische broedgebieden, die zich vooral concentreren in de Waddenzee. De in het Oostzeegebied broedende vogels vertrekken weer in maart-april. Eiders volgen het getijdenritme: tijdens hoog water wordt gevoerageerd, tijdens laag water wordt over het algemeen gerust, vaak op de randen van wadplaten.

De in Nederland broedende Eiders bevinden zich aan de zuidrand van hun verspreidingsgebied in Europa. In 2003 broedden er circa 6000 paren in het Waddengebied (Kats 2007). Het aantalsverloop zat in die jaren in een vrije val waarbij het aantal paren daalde naar minder dan 3000 in 2007 (van Dijk *et al.* 2009). Vooral in het westelijk deel van de Waddenzee was sprake van een sterke teruggang. Het Nederlandse aandeel in de Europese broedvogelpopulatie bedraagt momenteel slechts 3,5%. Anno 2003 broedde meer dan 50% van de Eiders in het oostelijk deel van de Waddenzee, vooral op Rottumeroog en Rottumerplaat, terwijl dit aandeel in de jaren '70 hooguit zo'n 20% was (Kats 2007).

Eiders broeden in kwelders en duinen, doorgaans binnen een afstand van 600 meter van het intergetijdengebied. Doorgaans wordt gebroed in kolonieverband, vaak in de buurt van meeuwen en sterns. Langs de Fries-Groningse kust broeden kleine aantallen.

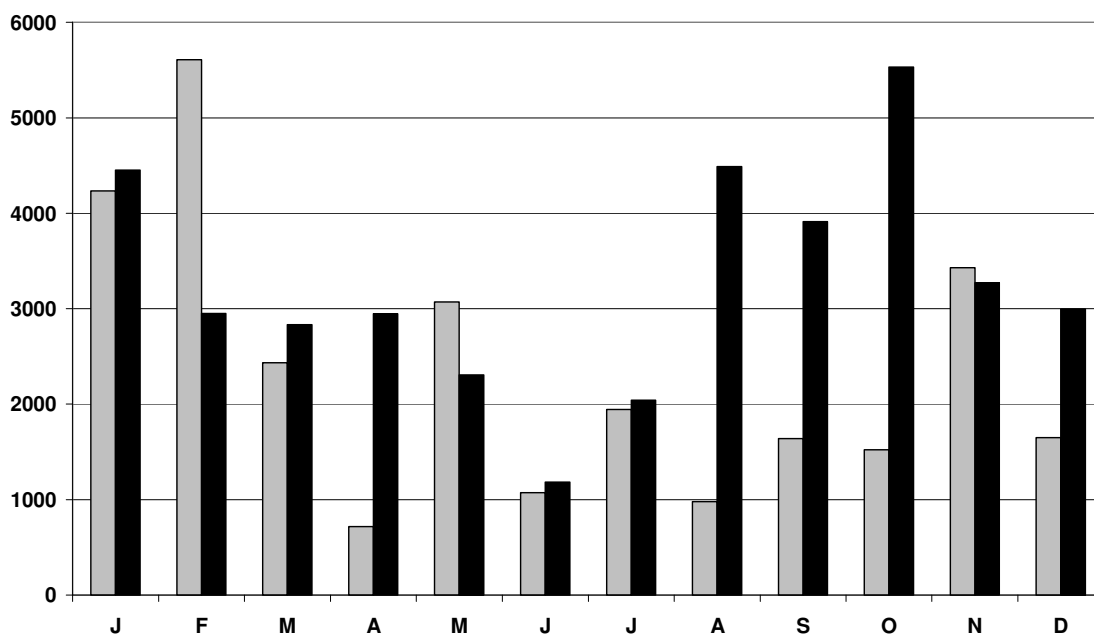
Voedsel

Eiders zijn voedselspecialisten die een voorkeur hebben voor mosselen, waarbij sublitorale (de permanent onder water levende) exemplaren energetisch het meest voordelig zijn. Deze hebben een dunnere schelp dan mosselen die groeien op droogvallende mosselbanken. Omdat Eiders hun prooi in de maag kraken leveren prooien met dikke schelpen extra ballast op die door middel van braakballen weer naar buiten moet worden gewerkt. De meeste Eiders foerageren in de westelijke Waddenzee, omdat daar de meeste sublitorale mosselen met dunne schelpen voorkomen. Daarnaast eten ze kokkels, strandschelpen (*Spisula*) en mesheften (*Ensis*) (maar alleen exemplaren kleiner dan 10 cm), strandkrabben en zeesterren, maar deze laatste soorten zijn geen voorkeursprooien. De meeste prooien worden bemachtigd door duiken in ondiep water, bij voorkeur niet dieper dan 5 meter. In de Waddenzee wordt ook vaak grondelend voedsel gezocht, waarbij prooien in ondiep water worden bemachtigd. Is op betrekkelijk geringe diepte geen voedsel beschikbaar dan duiken ze ook dieper (op zoek naar andere prooien), tot maximaal 30 meter. Wanneer het voedsel in de Waddenzee niet toereikend is, wijkt de soort uit naar andere gebieden, en dan vooral naar de Noordzeekust ten noorden van de Waddeneilanden. In het verleden hebben daar *Spisula*-banken als alternatieve voedselbron gefungeerd.

Populatiegrootte

De grootte van de Oostzee-Noordzee populatie, die van de Waddenzee en de overige Nederlandse kustwateren gebruik maakt, bedraagt 760.000 vogels. Dit aantal is exclusief de Britse en Ierse vogels, die door de Seaduck Specialist Group als een afzonderlijke populatie worden beschouwd, en de Noorse en noordwest-Russische broedvogels (Delany & Scott 2006). De hoogste aantallen worden in de wintermaanden aangetroffen (Swennen 1991). Het grootste deel van de vogels is aanwezig in het westelijke deel van de Waddenzee, kleinere aantallen worden aangetroffen in het oostelijk deel van de Waddenzee, langs de kust van de Waddeneilanden en Noord- en Zuid-Holland en in de Voordelta. Midden jaren '90 verbleven in januari zo'n 120.000-168.000 exn in Nederland, zowel in de Waddenzee, de Noordzeekustzone als in de Voordelta. Sindsdien zijn de aantallen sterk afgenomen (zie ook het hoofdstuk Trends). In 2006-2007 waren in Nederland nog maar 81.000-83.000 exn aanwezig (Arts & Berrevoets 2007), in de winter 2008-2009 lagen de aantallen rond de 60.000-65.000 (de Jong *et al.*, in voorbereiding), opnieuw een sterke teruggang dus.

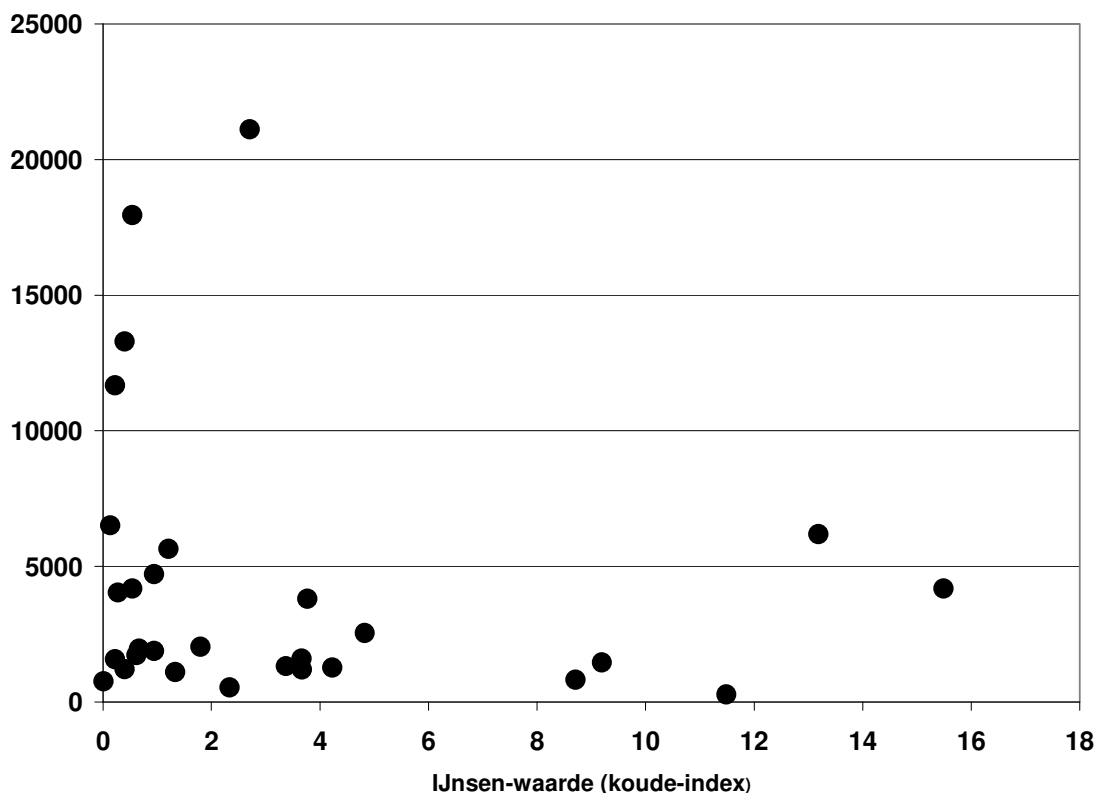
Figuur 1. De gemiddelde aantallen Eiders op Texel per maand, uitgesplitst naar 2 perioden. Met de grijze balken zijn de gemiddelde waarden voor de jaren 1980-1990 weergegeven, met de zwarte balken de gemiddelden voor 1991-2008.

Met de aantallen zoals die in de jaren '90 aanwezig waren herbergde ons land 15-22% van de Oostzee-Noordzee populatie (Delany & Scott 2006). Met de aantallen zoals die tegenwoordig worden geteld zal het percentage zijn gedaald.

Fenologie

De aanwezigheid van de Eider op Texel is weergegeven in Figuur 1. Uit deze figuur is af te lezen dat de soort van augustus tot en met april het meest talrijk is en dat, wanneer de aantallen uit de jaren 1980-1990 worden vergeleken met die tussen 1991 en 2008, er aanzienlijke verschillen bestaan tussen de gemiddelde waarden per maand. Uit deze figuur spreekt ook een geheel ander beeld dan uit het aantalsverloop voor de westelijke Waddenzee dat is weergegeven in Swennen (1991). Hij laat zien dat de aantallen pieken in november-februari, waarna de aantallen meer dan halveren in de maanden maart-oktober. Uit Figuur 1 blijkt ook dat de aantallen die op Texel tussen 1991 en 2008 in de maanden augustus-oktober zijn geteld aanzienlijk hoger zijn dan in de jaren '80. Dit beeld komt niet overeen met de afname van de Eider die elders in de Nederlandse Waddenzee is vastgesteld.

Figuur 2. De aantallen Eiders op Texel in januari in relatie tot de gesommeerde temperaturen onder nul in de maanden november t/m de teldatum in de betreffende winters, uitgaande van KNMI temperatuurgegevens van De Kooy (Den Helder). De kou is uitgedrukt door middel van de IJnsen-index waarin minimum en maximum temperaturen onder nul en minimumtemperaturen onder -10 zijn verwerkt.

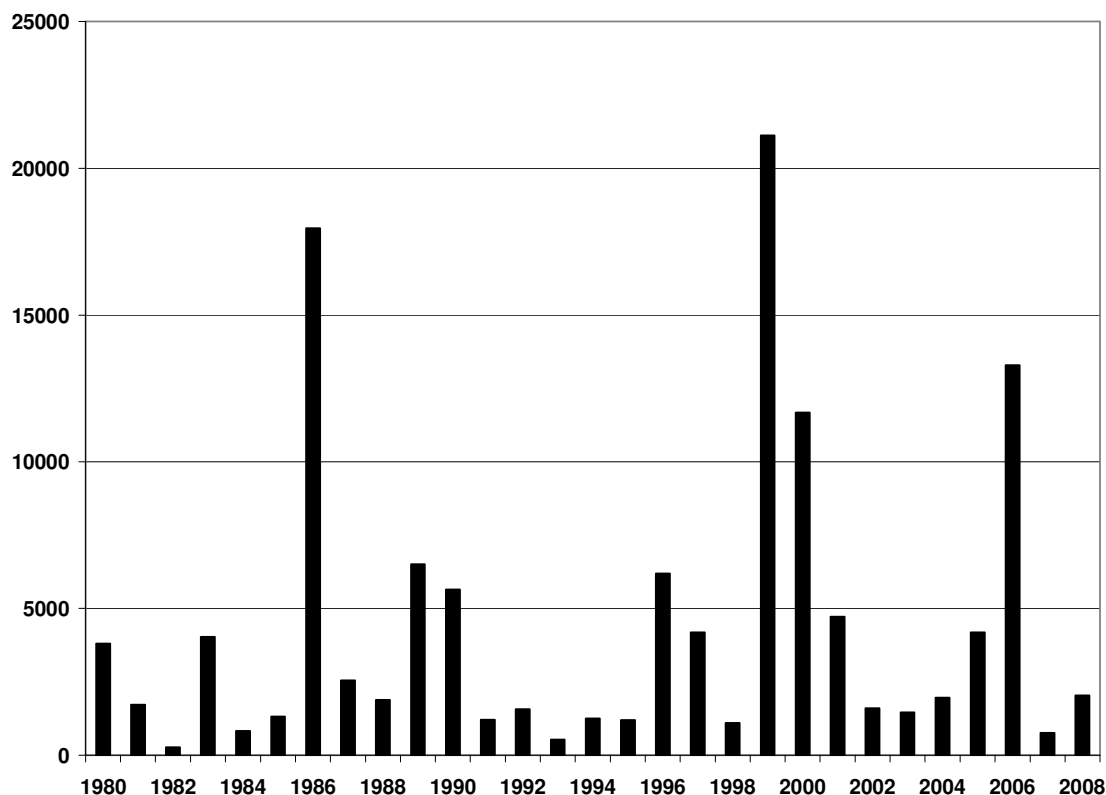
Eiders trekken niet weg bij strenge koude (zie Figuur 2). In strenge winters, zoals 1995/'96 en 1996/'97, werden 'normale' aantallen Eiders op Texel geteld,

in de winter 1981/'82 was het aantal wel duidelijk lager. Het is echter zeer waarschijnlijk dat er toen wel Eiders aanwezig waren maar dat deze, buiten het gezicht van de tellers, op ijsschotsen in de Waddenzee hebben rondgedreven.

Verspreiding van de soort op Texel

Eiders worden vrijwel uitsluitend buitendijks op de Waddenzee en op de Noordzee aangetroffen. Verreweg de meeste exemplaren zijn aanwezig op de Waddenzee tussen Oudeschild en Oosterend, kleinere aantallen worden aangetroffen rond de Schorren, langs de Prins Hendrikpolder, bij polder Wassenaar, rond de vuurtoren en langs het strand. Heel af en toe zijn kleine groepjes aanwezig op de Horsmeertjes en in het Hoornder Nieuwland. Alle tussen 1980 en 2008 uitgevoerde tellingen hebben in totaal 2 exemplaren opgeleverd voor polder Eierland en zeggen en schrijven 1 exemplaar in het telgebied rond De Koog.

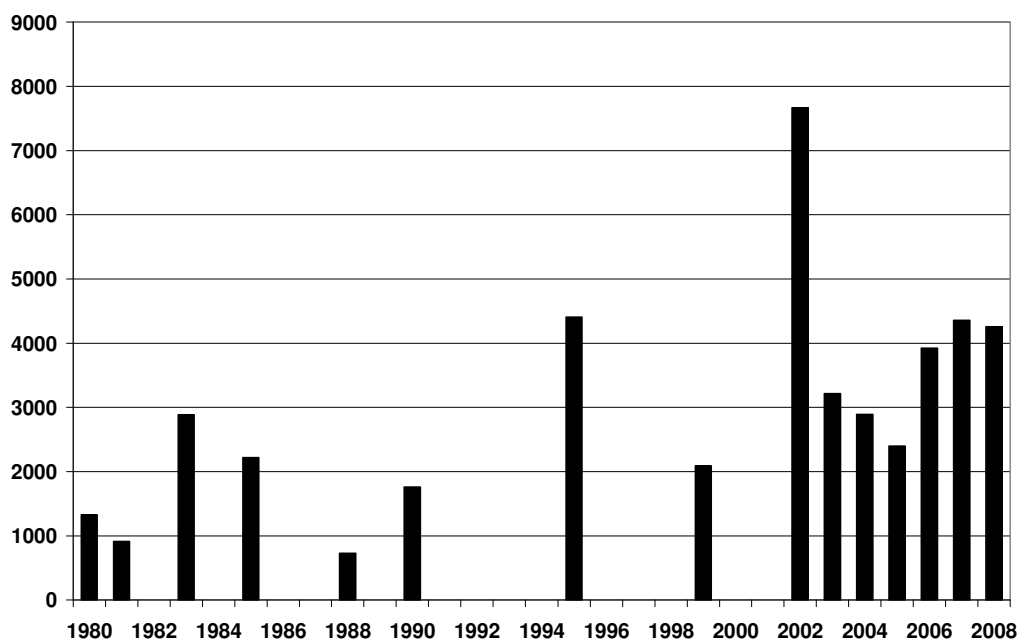
Figuur 3. Aantallen Eiders op Texel in januari op basis van de wad- en watervogeltellingen van 1980-2008.

Trends

Zoals uit Figuur 1 blijkt nemen de aantallen op Texel toe in de maanden augustus-oktober en liggen ze op een min of meer gelijk niveau in de maanden

november-januari. In de overige maanden is sprake van een wisselend beeld: in sommige maanden hogere aantallen, in andere maanden juist weer lagere. We moeten ons hierbij echter realiseren dat het aantal tellingen in sommige maanden nogal klein is. Dit kan het geval zijn in de jaren 1980-1990, in andere maanden geldt dit voor de jaren 1991-2008. Daardoor kan het gemiddelde vrij sterk door een toevallige uitschieter worden beïnvloed. Het aantalsverloop in afzonderlijke maanden is daarom een betere graadmeter voor de aantalsontwikkeling. Figuur 3 laat zien dat de aantallen in januari geen duidelijke trend vertonen, overeenkomstig het beeld in Figuur 1. Ook de aantallen in mei (niet afgebeeld) laten een beeld zien zonder een duidelijke trend, met vrijwel altijd 1500-4000 exn en één grote uitschieter in de vorm van ruim 13.000 Eiders op 7 mei 1989.

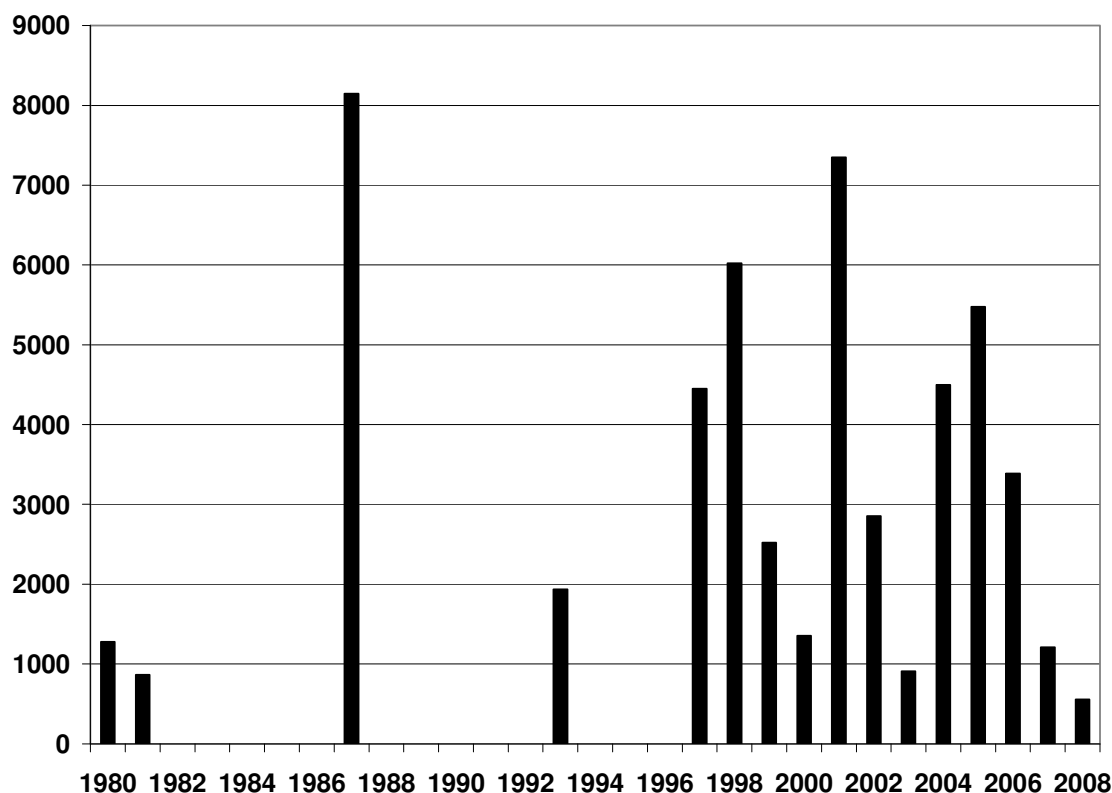

Figuur 4. Aantallen Eiders op Texel in september, op basis van de tussen 1980 en 2008 in deze maand uitgevoerde wad- en watervogeltellingen.

De aantallen in september (Figuur 4) laten een geleidelijk toenemend aantal zien, overeenkomstig de toename in Figuur 1. Uit deze figuur blijkt dat in deze periode van het jaar sprake is van een toename, in tegenstelling tot de aantallen in november (Figuur 5). Uit deze laatste figuur blijkt een nogal grillig aantalsverloop met soms hoge en soms lage aantallen, zowel in de jaren 1980-1990 als in 1991-2008. Dat aantallen sterk kunnen verschillen is onder andere te danken aan toevallige factoren: vrijwel alle Eiders worden buitendijks geteld en de zichtbaarheid van groepen (is het helder, is het heilig), de afstand van de aanwezige groepen tot de kust en de hoogte van de golven bepalen in

belangrijke mate of groepen worden opgemerkt en of ze goed kunnen worden geteld.

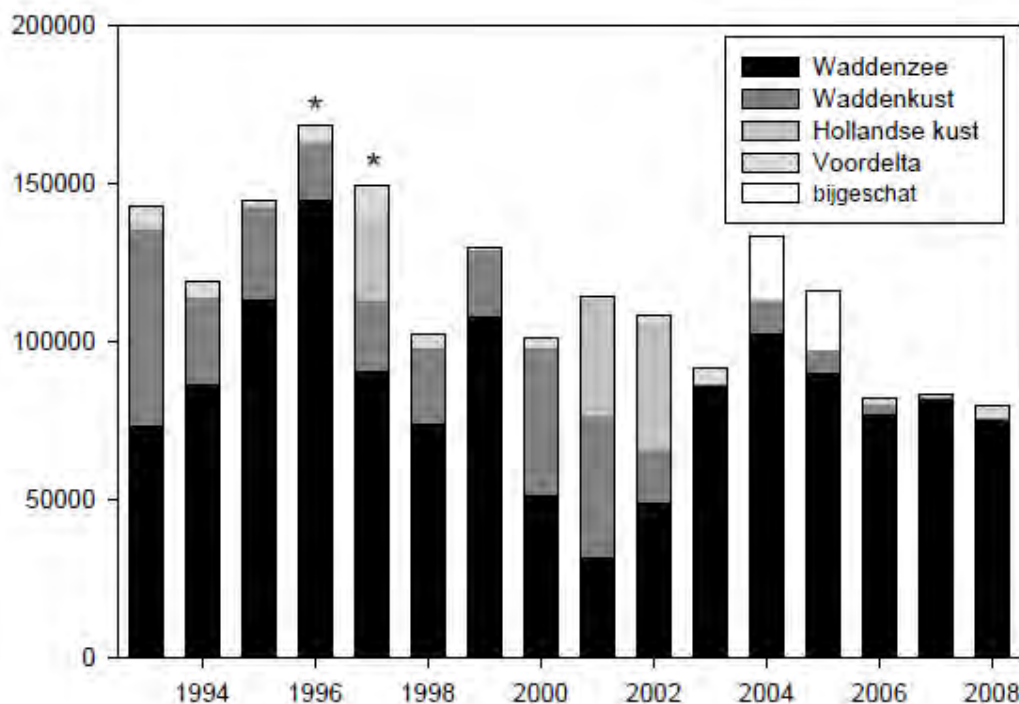

Figuur 5. Aantallen Eiders op Texel in november, op basis van de tussen 1980 en 2008 in deze maand uitgevoerde wad- en watervogeltellingen.

Zoals hierboven al is aangegeven zijn de aantallen Eiders in de Waddenzee, de Noordzeekustzone en de Voordelta in de afgelopen jaren sterk gedaald. Deze afname wordt geïllustreerd in Figuur 6 waarin de totale aantallen in Nederland en de verdeling over deze drie gebieden is weergegeven. Uit de figuur blijkt niet alleen een geleidelijke afname van de totale aantallen, maar ook een duidelijke verschuiving van de verspreiding. In de jaren 1991-2002 waren grote groepen aanwezig langs de Noord- en Zuid-Hollandse kust en ten noorden van de Waddeneilanden, in sommige jaren zelfs enkele tienduizenden, terwijl de aantallen in de Waddenzee sterk terugliepen. Maar het bleef niet alleen bij verplaatsingen. In de winter 1999-2000 stierven minstens 21.000 Eiders in de Waddenzee. Op basis van een uitgebreide analyse is geconcludeerd dat voedseltekort verreweg de belangrijkste oorzaak voor deze hoge sterfte moet zijn geweest (Camphuysen *et al.* 2002). Dit voedseltekort werd veroorzaakt doordat vrijwel alle droogvallende mosselbanken in die jaren waren weggevisd, door lage kokkelbestanden, onder andere als gevolg van mechanische kokkelvisserij, vervroegde afvoer van mosselen van kweekpercelen in de

Waddenzee naar de Oosterschelde (al in de late herfst, dat wil zeggen voordat overwinterende Eiders ervan konden profiteren), door verjaging van Eiders op mosselkweekpercelen in de Waddenzee en doordat in de zomer van 1999 85% van de op de Noordzee beschikbare hoeveelheid *Spisula* was weggevisst (Bijlsma *et al.* 2001, Camphuysen *et al.* 2002, Arts & Berrevoets 2007).

Figuur 6. Aantalsverloop van de Eider tijdens de midwintertellingen in 1993-2008 in 4 deelgebieden. Winters gemerkt met een * zijn strenge winters. In 2004 en 2005 was sprake van een onvolledige telling. De witte balken geven een schatting weer van de aantallen die mogelijk aanwezig waren in de niet getelde gebieden. Naar: Arts 2008.

Sinds 2002 zijn de strandschelpen (*Spisula*) vrijwel verdwenen uit de Noordzeekustzone. In de winter 2005-2006 waren bovendien maar weinig mosselen beschikbaar in het sublitoraal van de Waddenzee. Ondanks de geringe hoeveelheid voedsel die voor Eiders beschikbaar was, werd er in deze winter maar weinig sterfte vastgesteld. De oorzaak hiervan is gelegen in het geringe aantal Eiders dat in deze winter in de Waddenzee aanwezig was (70.000 in november en 82.000 in januari) en het feit dat Eiders in staat waren te profiteren van de toename van de Amerikaanse Zwaardschede (*Ensis directus*) (Ens *et al.* 2006). Deze schelpdiersoort heeft zich in de jaren '80 in de Nederlandse kustwateren gevestigd en is vooral in de laatste 10 jaren sterk in aantal toegenomen. In januari 2006 werden, blijkens onze tellingen, tussen 't Horntje en Oudeschild bijna 12.000 Eiders waargenomen. In de uitwerpselen van deze eenden werden opvallend veel restanten van zwaardschedes aangetroffen. Ook elders in de westelijke Waddenzee waren in deze winter

veel Eiders aanwezig op plaatsen waar veel zwaarschedes werden vermoed (Ens *et al.* 2006).

Sinds 2003 ligt het zwaartepunt van de verspreiding weer in de Waddenzee, maar de aantallen dalen nog steeds. Deze afname en het feit dat er vanuit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn een verbeterdoelstelling voor de Eider van kracht is, heeft het Ministerie van LNV doen besluiten beleid te ontwikkelen waarbij de visserij op sublitorale mosselbanken geleidelijk wordt afgebouwd en wordt vervangen door visserij waarbij gebruik wordt gemaakt van mosselzaadinvanginstallaties (MZI's). Eén en ander is vastgelegd in een convenant dat is gesloten tussen de minister van LNV, de visserijsector en natuurbeschermingsorganisaties. De voorgenomen maatregelen hebben tot doel de kwaliteit van het leefgebied van de Eider en andere duikeenden in de westelijke Waddenzee te verbeteren en meer natuurlijk te maken.

Ook voor broedvogels is de negatieve trend vrijwel zeker het gevolg van de afname van voedselbeschikbaarheid voor de volwassen vogels. Ook in dit geval is het verdwijnen van droogvallende mosselbanken in de jaren '90 waarschijnlijk de belangrijkste reden voor de achteruitgang. In sommige jaren wordt er door een aanzienlijk deel van de populatie zelfs niet eens gebroed,

Leucistisch vrouwtje Eider, De Cocksdorp, juni '09

waarschijnlijk omdat de vrouwtjes een te slechte conditie hebben om het broedproces, waarbij ze een maand niet eten, met succes te kunnen voltooien. Daarnaast is er ook te weinig of onvoldoende geschikt voedsel voor de jonge Eiders, wat tot een laag broedsucces en op langere termijn tot vermindering van het aantal broedparen leidt (Kats 2007).

(Foto: René Pop)

Ondanks het sombere beeld dat hierboven is geschetst van de voedselsituatie in de Waddenzee is dit niet de enige reden voor de geconstateerde afname van de Eider in Nederland. Ook de aantallen in Deense wateren zijn tussen 1990 en 2000 gedaald, van 800.000 naar 370.000 exn (Delany & Scott 2006). Tegelijk is er sprake van een afname van de broedvogelpopulaties rond de Finse Golf met 6-10% per jaar, vooral als gevolg van grote sterfte onder kuikens (Hagemeijer & Blair 1997). Een belangrijk deel van de in Nederland overwinterende vogels is uit dit gebied afkomstig.

Cor Smit

Literatuur

- Arts, F.A. & Berrevoets, C.M. (2007) Midwintertelling van zee-eenden in de Waddenzee en Nederlandse kustwateren, januari 2007. *Rapport RIKZ 2007.010, Middelburg/Delta Project Management, Culemborg*, 22 p.
- Arts, F.A. (2008) Midwintertelling van zee-eenden in de Waddenzee en Nederlandse kustwateren, februari 2008. *Rapport Waterdienst 2008.030, Vlissingen/Delta Project Management, Culemborg*, 22 p.
- Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J. (2001) Avifauna van Nederland, deel 2. Algemene en schaarse vogels van Nederland. *GMB Uitgeverij/KNNV uitgeverij, Haarlem/Utrecht*, 496 p.
- Camphuysen, C.J., Berrevoets, C.M., Cremers, H.J.W.M., Dekinga, A., Dekker, R., Ens, B.J., van der Have, T.M., Kats, R.K.H., Kuiken, T., Leopold, M.F., van der Meer, J., & Piersma, T. (2002) Mass mortality of common eiders (*Somateria mollissima*) in the Dutch Wadden Sea, winter 1999/2000: starvation in a commercially exploited wetland of international importance. *Biological Conservation*, 106, 303-317.
- Delany, S. & Scott, D. (2006) Waterbird Population Estimates - Fourth Edition. *Wetlands International, Wageningen*.
- De Jong, M.J., Smit, C.J., & Leopold, M.F. (2009) Het voorkomen van Eiders en andere zee-eenden in de winter van 2008-2009 in de Waddenzee en de Noordzeekustzone. *IMARES rapport, in voorbereiding*.
- Del Hoyo, J., Elliot, A., & Sargatal, J. (1992) Handbook of the birds of the world, Volume 1, Ostrich to Ducks. *Lynx Edicions, Barcelona*, 696 p.
- Ens, B.J., Kats, A., & Camphuysen C.J. (2007) Waarom zijn Eiders niet massaal gestorven in de winter van 2005/2006? *Limosa* 79: 95-106.
- Hagemeyer, W.J.M. & M.J. Blair (1997) The EBCC Atlas of European breeding birds. Their distribution and abundance. *T. & A.D. Poyser, London*: 903 p.
- Hustings, F., Koffijberg, K., van Winden, E., van Roomen, M., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, Soldaat, L., van den Bremer, L., Schoppers, J., Slaterus, R., & Vergeer, J.-W. (2008) Watervogels in Nederland in 2006/2007. *Waterdienst-rapport 2008.061, SOVON-monitoringrapport 2008/04. SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen*, 176 p.
- Kats, R.K.H. (2007) Common Eiders *Somateria mollissima* in the Netherlands: the rise and fall of breeding and wintering populations in relation to stocks of shellfish. *Proefschrift Universiteit Groningen*.
- Van Dijk, A.J., Boele, A., Hustings, F., Koffijberg, K., & Plate, C.L. (2009) Broedvogels in Nederland in 2007. *SOVON monitoringrapport 2009/01, Beek-Ubbergen*, 164 p.
- Swennen, C. (1991) Ecology and population dynamics of the Common Eider in the Dutch Wadden Sea. *Proefschrift, Universiteit Groningen*: 144 p.
- Swennen, C. (1990) Dispersal and migratory movements of Eiders *Somateria mollissima* breeding in The Netherlands. *Ornis Scandinavica* 21: 17-27.

Kerkuil broedt op Texel

Eindelijk was het zo ver. Na jaren van hoop dat de Kerkuil zich (weer) als broedvogel op Texel zou vestigen, hebben dit jaar twee, waarschijnlijk zelfs drie paar op het eiland gebroed. Een paar bracht zelfs vijf jongen groot, het tweede paar slechts een. Voor het broeden van het derde paar is jammer genoeg geen 100% bewijs gevonden. Het succesverhaal van de Kerkuil in Nederland strekt zich daarmee eindelijk ook tot Texel uit. Hier een stukje geschiedenis.

Rode Lijst

In de toelichting op de eerste Nederlandse 'Rode Lijst' van 28 november 1985, uitgebracht door de minister van Landbouw en Visserij op grond van de verplichting daartoe van de Europese Vogelrichtlijn, wordt vermeld dat het aantal broedparen in 1982 circa 175 bedroeg (Osieck 1986). Er was toen sprake van een achteruitgang van meer dan 80% in de voorgaande 30 jaar. Vóór de strenge winter van 1963 schommelde het aantal nog tussen de 1800 en 3500 paar, in 1963 waren slechts enkele tientallen paren over. Er trad daarna wel herstel op, maar langzaam. Als belangrijkste oorzaak van de achteruitgang werd de modernisering van het boerenbedrijf en de afbraak van het

Kerkuilen bij nestkast

(Foto: Adriaan Dijkzen/Foto Fitis)

kleinschalige cultuurlandschap genoemd. Ook het verdwijnen van geschikte broedgelegenheid en vervolging werden als belangrijk aangemerkt. Bovendien verongelukten veel, vooral jonge vogels in het verkeer.

Hulp

Staatsbosbeheermedewerker Sjoerd Braaksma, die al sinds het begin van de jaren zestig de stand van de Kerkuil in Nederland bijhield, luidde in 1970 de noodklok in het tijdschrift 'De Lepelaar' van Vogelbescherming Nederland. Onder de titel 'De Kerkuil wordt met uitsterven bedreigd' schreef hij: 'als er geen maatregelen worden genomen zal de Kerkuil uit Nederland verdwijnen.' Die noodkreet leidde ertoe dat Vogelbescherming in 1971 besloot voor elk geslaagd broedgeval een premie van 25 gulden uit te keren. Die premieregeling is blijven bestaan tot 1990. Later is de steun vooral gegeven in de vorm van gratis broedkisten. Toen was inmiddels ook de Kerkuilenwerkgroep Nederland opgericht en waren overal in het land regionale of provinciale coördinatoren aangesteld die met een groot aantal vrijwilligers (600 à 700) actie voerden om Kerkuilen beter te beschermen en tot broeden te verleiden. De grote initiator en animator bij deze actie was en is Johan de Jong, die in Friesland al in de jaren zeventig actief was. In 1986 werd hij door Vogelbescherming als landelijk coördinator aangesteld. In die hoedanigheid reisde hij stad en land af om voorlichting te geven aan vrijwilligers. Ook in de ons omringende landen deed Johan de Jong veel 'zendingswerk'. Zo bestaat er ook een Kerkuilwerkgroep Vlaanderen, gemodelleerd naar Nederlands model. Onlangs kreeg ik de 11^e jaargang van hun nieuwsbrief in bezit, waaruit blijkt dat er in 2007 964 en in 2008 742 paren in Vlaanderen broedden. Alleen in het westen van het gewest is de Kerkuil nog dun gezaaid.

Soortbeschermingsplan

De 'Rode Lijst' die in 1985 werd vastgesteld, moest er in de visie van het ministerie van Landbouw en Visserij toe leiden dat er maatregelen werden genomen voor de bescherming van de betrokken soorten. Daartoe zouden soortbeschermingsplannen worden opgesteld. Een van de eerste door L&V uitgebrachte plannen was dat voor de Kerkuil, dat in 1996 verscheen. Voor de uitvoering van het plan, dat in handen van Vogelbescherming Nederland werd gegeven, werd een bedrag van 660.000 gulden uitgetrokken, verdeeld over de jaren 1994 tot en met 1999. Op grond van dit plan en met de beschikbare middelen is onder andere een databank opgezet, zijn Kerkuilen geringd en werd onderzoek gedaan naar doodsoorzaken en methoden om het verongelukken van Kerkuilen in het verkeer te voorkomen. Vogelbescherming gaf bovendien elk jaar een Kerkuilennieuwsbrief uit, waarmee vrijwilligers en 'gastgezinnen' op de hoogte werden gehouden van de stand van zaken. Na de

looptijd van het soortbeschermingsplan is het werk voortgezet door de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland en verlenen veelal de provincies financiële en soms logistieke steun aan de regionale of provinciale werkgroepen.

Groei

Zoals gezegd bevond de stand van de Kerkuil zich na de strenge winter van 1962/63 op een dieptepunt van enkele tientallen paren en volgde na die winter slechts een langzaam herstel. Bovendien was er regelmatig een terugslag als gevolg van een strenge winter met sneeuw en ijs. Zodoende werd de stand in 1979 op circa 100 paar geschat. Daarna volgde een gestage groei, zij het met inzinkingen als gevolg van slechte muizenjaren. In 1990 werd een aantal van 1110 broedparen vastgesteld. De grootste aantallen werden aangetroffen in Friesland, Drenthe, Overijssel en Gelderland. In Zuid-Holland werd pas in 1989 de eerste vestiging (van 4 paar) vastgesteld en in Noord-Holland begon de kolonisatie pas in 1990 met een paar. In juni 2001 juichte Vogelbescherming in het themanummer Kerkuil van Vogelnieuws 'Het magische getal bereikt!', omdat in 2000 de stand tot ruim 2000 paren was gestegen. Dat was ook het streefplan van het soortbeschermingsplan Kerkuil: 2000 paren in muizenrijke jaren. In

zogenaamde daljaren, na een strenge winter of met een slechte stand van de Veldmuis, komt dat neer op een stand van 1000 paren. Doel bereikt, zou je zeggen. Nu kan het wel wat rustiger aan. Maar nee, sinds het begin van

deze eeuw is de groei doorgegaan. In 2007 werd een nieuwe mijlpaal bereikt en werden 3153 eerste broedsels geteld. Voor een goed begrip: als er heel veel muizen zijn, zijn Kerkuilen in staat in een jaar twee of zelfs drie broedsels te produceren.

Kerkuil in boerenschuur

(Foto: René Pop)

Noord-Holland

Het eerste broedpaar dat zich in 1990 in Noord-Holland vestigde, deed dat in de Wieringermeer, waar Luc Smit zich al enige jaren inspande om de soort tot vestiging te verleiden. De Wieringermeer is nog steeds het bolwerk van de Kerkuil in onze provincie.

De coördinatie van de activiteiten met betrekking tot Kerkuilen was in onze provincie in handen van de Stichting Vrijwillig Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland, tegenwoordig kortweg Landschap Noord-Holland genoemd, die vanaf 1990 een nieuwsbrief heeft uitgegeven. Deze werd voornamelijk verspreid onder de 18 regionale coördinatoren in Noord-Holland.

Tegenwoordig wordt het nieuws natuurlijk voornamelijk per e-mail verspreid. Daarnaast wordt er elk jaar, meestal in januari, een provinciale bijeenkomst georganiseerd. De stand van de Kerkuil heeft zich ook in Noord-Holland geweldig ontwikkeld. In 2000 broedden er al 41 paren en in 2008 werd een mijlpaal bereikt met 118 paren.

En tot slot: Texel

In de eerste jaren van de Kerkuilenwerkgroep Noord-Holland was Bob Loos de regionale coördinator op Texel. Giel Witte nam die functie in 1991 van hem over en op zijn beurt gaf Giel in 2001 het stokje over aan mij. In 1989 werd in een schuur op Harkebuurt bij Oosterend de eerste kerkuilkast opgehangen. In de jaren daarna volgden er meer, zodat er in 1995 11 kasten verspreid over Texel waren. Vandaag de dag zijn er ongeveer 20 kasten.

Kasten ophangen is natuurlijk leuk, maar het wordt pas echt leuk als er ook Kerkuilen in gaan broeden. Eerlijk gezegd werkte het ontbreken van resultaten enigszins ontmoedigend.

En toch heb ik de kansen dat er Kerkuilen op Texel zouden gaan broeden altijd hoog ingeschat. Ons eiland is immers groot genoeg, heeft een goede stand aan prooidieren met de grote Noordse Woelmuis als troef, en het landschap is voldoende gevarieerd om Kerkuilen aan hun trekken te laten komen.

Bovendien is de afstand tot het vasteland gering, zodat het voor een uil een peulenschilletje is om van de goedbezette Wieringermeer over te vliegen.

In het verleden heeft de Kerkuil waarschijnlijk schaars gebroed. Jac. P. Thijsse noemde hem aan het einde van de 19^e eeuw als broedvogel. Ook Jan Drijver vermeldt in zijn 'Texel het Vogeileiland' (1934 en 1957) de Kerkuil als zeldzame broedvogel. Letterlijk schrijft hij: 'Komt weinig voor; enkele paren huizen in schoorstenen enz. in de dorpen, o.a. in Den Burg. Het is niet uitgesloten, dat soms een konijnehol tot nestplaats dient.' Dat is redelijk vaag. Broedden ze wel

elk jaar op Texel? En in welke aantallen? In ieder geval vestigden zich in 1962, dus vóór de strenge winter, drie paren op ons eiland. Kennelijk was de Nederlandse populatie in die jaren nog zo sterk dat er migratie naar Texel kon plaatsvinden. In 1963 was er echter slechts 1 paar over en daarna werd het stil.

‘Vogels op het Gouwe Boltje’ van Adriaan Dijkse somt de waarnemingen op die in recenter tijden, vanaf de jaren zestig van de afgelopen eeuw, bekend zijn. Dat waren er niet veel. In 1966, 1968 en 1969 was er telkens sprake van één dood gevonden exemplaar, in 1969 werd er bovendien een verzwakt exemplaar gevonden, die na geruime tijd te zijn verzorgd werd losgelaten. Ook in de jaren zeventig werden slechts enkele dode Kerkuilen gevonden. Pas in de tweede helft van de jaren tachtig werden er elke winter wel enkele kerkuilen gezien of dood gevonden. In de nieuwe eeuw begon het aantal waarnemingen te groeien. Zo werden er in 2005 12 exemplaren waargenomen en 3 dood gevonden. In 2006 werden er 8 dood gevonden en 7 levend gezien. Daarna nam het aantal waarnemingen weer af. In 2007 ging het om slechts 3 waarnemingen en in 2008 om 3 doodgevonden exemplaren en 2 waarnemingen. Of het aantal waarnemingen ook een reëel beeld geeft van de mate van voorkomen is naar mijn mening zeer de vraag. Niet elke waarneming wordt gemeld en komt in het ornithologisch jaarverslag en bovendien is de Kerkuil een echte nachtvoegel die overdag op een donker plekje in een schuur zit. Hij onttrekt zich zodoende makkelijk aan onze waarneming. Zelfs broedgevallen worden niet altijd waargenomen, hoewel de schrille, ratelende schreeuw van de oude vogels, die vooral in de paartijd wordt geproduceerd, opvallend genoeg is.

Na de broedtijd vindt er gewoonlijk sterke dispersie van vooral jonge vogels plaats. Er zijn geringde vogels teruggemeld uit landen om ons heen en zelfs uit Spanje. Op Texel gevonden dode Kerkuilen blijken ook meestal jonge vogels te zijn. De enkele Texelse terugmeldingen betreffen vogels uit Drenthe, Friesland en Overijssel. Anders dan verwacht kwamen zij niet uit het dichtstbijzijnde goedbezette broedgebied van de Wieringermeer.

De Texelse broedvogels

Het eerste broedgeval dat bekend werd betreft een paar Kerkuilen in de omgeving van De Waal, dat 5 jongen grootbracht. Deze zijn geringd door Lieuwe Dijkse, zodat we de mogelijkheid hebben ze te volgen. Alle vijf jongen bleken circa 50 gram zwaarder te zijn dan de ‘norm’ die voor jonge Kerkuilen geldt. Hun conditie is dus erg goed, waarschijnlijk dankzij de ruime beschikbaarheid van Noordse Woelmuizen op een door de betrokken landbouwer braakgelegde strook grond. De Kerkuilen huisden in een door de boer, aan de hand van op het internet gevonden tekeningen, zelfgebouwde

kist, die tegen de binnenkant van de voorgevel van een schuur was geplaatst met een korte pijp tussen een gat in de muur en de kast. In het algemeen wordt aanbevolen broedkisten in een donkere uithoek en flink hoog in een schuur te plaatsen. Daarmee wordt het risico dat de kist in beslag wordt genomen door een Kauw of andere niet 'gewenste' vogel verkleind en bovendien kunnen de jonge vogels na het uitvliegen in de schuur veilig

3 van de 5 jonge Kerkuilen nabij De Waal

(Foto: Adriaan Dijkse/Foto Fitis)

vlieg oefeningen doen voordat ze 100% vliegvlug zijn. Bij de jongen van De Waal ging echter alles goed.

Een ander paar broedde in Eierland in een niet zo grote, open schuur, in een al in 1990 geplaatste kist. De Kerkuil broedde in de kist, een Houtduif er bovenop. In voorbije jaren broedden er wel eens duiven in de kist. Dit paar was minder succesvol. Er werden 6 eieren gelegd, maar daarvan kwamen er maar twee uit. Van de twee jongen is er een gestorven, zodat er slechts een uitgevlogen is. Kennelijk waren de omstandigheden daar niet zo gunstig als bij De Waal. Het uitpluizen van braakballen van dit Eierlander paar zal klaarheid geven over de kwaliteit van de prooidieren van deze familie Kerkuil. Het derde paar, eveneens in Eierland, liet zich in de paartijd veelvuldig horen. Later werden ook de geluiden van jongen gehoord. Het paar zou gebroed hebben in een luchtkoker die niet toegankelijk was. Er worden nog pogingen ondernomen zekerheid te krijgen over dit broedgeval.

Kerkuilengroep Texel?

Als regionaal coördinator heb ik, moet ik toegeven, de laatste jaren weinig activiteiten ontplooid. Wel heb ik begin dit jaar samen met Leo van der Vaart op een aantal plaatsen nieuwe kisten opgehangen. Binnenkort zullen er nog enkele kisten worden geplaatst. Het contact met de mensen die al langer een kerkuilenkast hebben, is echter enigszins verwaterd. Vooral het uitblijven van resultaat is daar debet aan. Dat is ook de reden geweest dat ik de jaarlijkse

bijeenkomst van de Kerkuilenwerkgroep Noord-Holland al enige jaren niet meer bezocht heb. Een andere factor die ontmoedigend werkt, is het feit dat waarnemingen mij niet of pas laat bereiken. In de komende tijd zal een werkgroepje worden gevormd om de zaken goed op poten te zetten. In de eerste plaats moeten alle nestkisten jaarlijks worden gecontroleerd en zo nodig schoongemaakt. Een geregeld en goed contact met de mensen bij wie deze kisten zijn opgehangen is daarbij van groot belang. Om de kisten te inspecteren moet meestal op een ladder worden geklommen. Daarvoor is een lenig iemand zonder hoogtevrees nodig. Het zou ook mooi zijn als er zoveel mogelijk Kerkuilen worden geringd.

Ook onderzoek naar het voedsel van de Texelse Kerkuilen is belangrijk. De Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ) heeft aan de hand van de schedeltjes, gevonden in 18 braakballen van Kerkuilen die in het noorden van het eiland bivakkeerden, geconcludeerd dat de enkele jaren geleden op Texel verschenen en zich sindsdien flink uitgebreide Huisspitsmuis de vestiging van de Kerkuil heeft bevorderd, maar is dat ook zo? Er zijn

Jonge Kerkuil (Foto: Adriaan Dijkse/Foto Fitis)

weliswaar regelmatig uilenballen van Texelse Kerkuilen uitgedroogd, maar niet alle gegevens daarvan zijn bekend. Het zou goed zijn van elk paar dat nu op Texel heeft gebroed de ballen uit te pluizen. Feit is dat de Kerkuilen van De Waal in zo'n goede conditie waren dankzij de Noordse Woelmuizen. Moesten de Kerkuilen in Eierland die maar een jong grootbrachten het met kwalitatief mindere prooi doen? In de volgende Skor hoop ik nader bericht te doen over de vorming en de plannen van de nieuw te vormen werkgroep. Wie er voor voelt zich actief in te zetten voor de Kerkuil, kan zich bij mij melden.

Tot slot

Er valt over de Kerkuil nog veel meer te vertellen. Ik neem me voor dat in volgende Skorren te doen. Ondertussen houd ik mij aanbevolen voor elke melding van dode of levende vogels en andere belangrijke waarnemingen. Kerkuilen zitten overdag haast zonder uitzondering in schuren of andere

gebouwen, soms ook in dichte bomen. Ze verraden hun aanwezigheid door de onregelmatig gevormde zwarte braakballen en witte poep. Wil je meer weten over de Kerkuil en de Kerkuilenwerkgroep, kijk dan eens op: www.kerkuil.com.

Andri Binsbergen

Literatuur

- Beusekom, Ruud van (red.). 2005. Rode lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion Uitgevers B.V.
- Binsbergen, A.J. en G. van Ommering. 1996. Soortbeschermingsplan Kerkuil. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.
- Drijver, J. 1934. Texel het Vogeleiland, 1^e druk. N.V. De Spieghel, Amsterdam; N.V. Het Kompas, Mechelen.
- Drijver, J. 1957. Texel het vogeleiland, 2^e druk. L.J. Veen's Uitgeversmaatschappij N.V., Amsterdam.
- Dijkse, Adriaan J. 1996. Vogels op het Gouwe Boltje. Langeveld & De Rooy, Den Burg, Texel.
- Jong, Johan de. 1983. De Kerkuil. Uitgeverij Kosmos bv, Utrecht.
- Jong, Johan de. 1995. De Kerkuil en andere in Nederland voorkomende uilen. Friese Pers Boekerij bv, Leeuwarden.
- Osieck, E. 1986. Bedreigde en karakteristieke vogels in Nederland. Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Zeist.

Aankondiging: SOVON Landelijke Dag 2009

De Landelijke Dag van SOVON Vogelonderzoek Nederland vindt dit jaar plaats op zaterdag 28 november in Concertgebouw de Vereeniging te Nijmegen (5 minuten lopen van het station). De organisatie is weer in handen van SOVON Vogelonderzoek Nederland in samenwerking met Vogelbescherming en de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU).

De dag is gratis toegankelijk en bedoeld voor alle vogelaars van Nederland en iedereen met een hart voor vogels en natuur. Er is een uitgebreide info- en boekenmarkt en er zijn lezingen van gerenommeerde vogelonderzoekers. Het jeugdprogramma voor jonge vogelaars vanaf 8 jaar, met een excursie door de prachtige Ooijpolder, wordt weer georganiseerd door de WILDzoekers. Ook hier is de deelname gratis, maar inschrijving vooraf is noodzakelijk.

Naast de SOVON-lezingen is er een parallelprogramma in de bovenzaal. Dit programma is op dit moment nog niet bekend, maar staat in het teken van het tienjarig bestaan van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM).

Houd www.sovon.nl in de gaten voor het definitieve programma. Vrijwilligers en andere relaties van SOVON krijgen het programma thuisgestuurd.

Zomerse steltloperexcursies

Ook deze zomer werd er een aantal zogenaamde steltloperexcursies georganiseerd door Vogelwerkgroep Texel. Steltloperexcursie is eigenlijk niet het goede woord, gezien de verschillende andere soorten die gezien werden. Maar daarover later meer.

De excursies begonnen anders dan in 2008 niet bij hoeve Zeeburg, maar bij het dijkmonument ('de Schicht') iets ten oosten van De Cocksdorp. Hiervandaan is het wel een stuk verder lopen naar De Schorren, waar de meeste steltlopers te zien zijn. Dat leek op voorhand een nadeel. Maar ja, elk nadeel heb zijn voordeel. Want nu kon ook het wad rond het haventje van Sil bij De Cocksdorp mooi bekeken worden. En op de terugweg waren er daar prachtige zonsondergangen te zien.

Ikzelf liep mee op 7 juli en 6 augustus. Op 7 juli leidde Bernard Spaans de groep en op 6 augustus Vincent Stork. Beiden hebben hun eigen stijl, maar brengen met veel enthousiasme hun kennis over. Op 7 juli waren er zo'n 30 deelnemers en op 6 augustus zelfs zo'n 50! Gelukkig waren er veel Vogelwerkgroepleden met telescopen en/of verrekijkers aanwezig. Zodoende konden de waargenomen soorten over het algemeen goed bekeken worden.

En wat voor vogels werden er nu zoal gezien? Ik moet bekennen dat ik niet alle soorten genoteerd heb, maar via de site van de Vogelwerkgroep had ik wel een aantal waarnemingen ingevoerd. Deze site is gelinkt aan waarneming.nl (hierover staat op een andere plek in deze Skor ook een artikel). Dus zodoende kon ik wel het volgende lijstje samenstellen:

Groenpootruiter, Zilverplevier,
Bontbekplevier, Steenloper, Eider,

Groenpootruiter

(Foto: René Pop)

Dwergmeeuw, Grote Stern, Lepelaar. Op 6 augustus was er voor de *diehards* zelfs een Waterrietzanger te zien, die voor Texel erg bijzonder is.

Het is erg leuk en interessant om eens met een excursie van de Vogelwerkgroep mee te lopen. Met een groep gelijkgestemden zie je meer dan in je eentje. En je leert dingen van elkaar. Organisatoren en leiders van de excursies: hartelijk dank, ook voor de koffie en thee!

Harm Jan Kiewiet

Korverskooi nr. 64, CES 2009, het 16^e CES-jaar

Met 18 april als eerste en 4 augustus als laatste vangdag hebben we dit jaar voor de 16^e keer het CES-onderzoek (Constant Effort Site) in de Korverskooi succesvol afgesloten. Ondanks vakantieperiodes, slecht weer in enkele weekends en dergelijke is het ons dus weer gelukt om de jaarlijkse 12 verplichte vangdagen tussen half april en half augustus uit te voeren,

waarbij per dag gedurende 6,5 uur wordt gevangen. Het totaal aantal uren dat er dit jaar gevangen werd bedroeg 78,8 uur, precies dezelfde hoeveelheid als vorig jaar en dus gemiddeld circa 6,6 uur per dag. Er wordt naar gestreefd om met tussenpozen van gemiddeld 10 dagen te vangen om een zo regelmatig mogelijk beeld te krijgen van wat er zoal op vogelgebied in de Korverskooi gaande is. Vooral in de periodes wanneer er jonge vogels uitvliegen en meestal snel het gebied verlaten is het wenselijk om met niet al te lange tussenpozen te vangen. Dat lukte dit jaar niet helemaal.

Resultaten CES 2009: dit jaar geringde vogels

In 2009 werden totaal 252 vogels van een ring voorzien. Een aantal dat vergelijkbaar is met 2008 (toen 248 stuks geringd) Toch is dit aantal circa 15 tot 20% lager dan in de jaren 2003 t/m '07. Oorzaken:

- Uit de broedvogelinventarisaties van 2009 bleek al dat het aantal Braamsluipers, Grasmussen, Tuinfluiters, Zwartkoppen en Grauwe Vliegenvangers nogal lager lag dan in andere jaren. Voor een aantal was de oorzaak waarschijnlijk de slechte overleving in de wintergebieden. Het aantal soorten dat werd gevangen bedroeg 21 stuks, wat ten opzichte van andere jaren heel laag is. Er broedde bijvoorbeeld maar één paar Staartmees en Boomkruiper, slechts twee paren Kneu en Boerenzwaluw en geen enkele Putter in het gebied, terwijl die soorten ieder jaar voor wat extra vangsten zorgen.
- Ook het aantal gevangen jonge vogels was ten opzichte van het aantal adulte vogels aan de lage kant. Door de grote droogte trekken vermoedelijk de jonge vogels veel eerder uit het gebied weg op zoek naar beter. Dit valt vooral op bij: Braamsluiper, Tuinfluiter, Grasmus, Spotvogel en Fitis.

Van een zestiental algemenere soorten staat in tabel 1 een overzicht van de dit jaar nieuw geringde vogels, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de vogels van vóór 2009 (na 1^e kj) en die in 2009 zijn uitgevlogen (1^e kj).

Het geringe aantal 1^e kj vogels ten opzichte van het aantal na 1^e kj vogels is met uitzondering van Winterkoning, Roodborst, Zanglijster, Merel, Tjiftjaf, Fitis en Pimpelmees veel lager dan in andere jaren. Vooral Braamsluiper,

Spotvogel, Tuinfluiter, Grasmus, Grauwe Vliegenvanger, Heggenmus en Zwartkop vielen qua aantal jongen erg tegen.

Geringd	na 1 ^e kj	1 ^e kj		na 1 ^e kj	1 ^e kj
Winterkoning	6	24	Pimpelmees	1	7
Fitis	21	11	Zanglijster	5	8
Roodborst	8	21	Grauwe Vliegenvanger	7	1
Merel	7	12	Tuinfluiter	5	1
Tjiftjaf	17	16	Braamsluiper	7	0
Koolmees	7	7	Spotvogel	3	0
Zwartkop	18	8	Grasmus	4	1
Heggenmus	1	5	Vink	2	0

Tabel 1. In 2009 geringde adulte(na eerste kalenderjaar) en jonge (eerste kalenderjaar, dus geboren in 2009) vogels.

Dit jaar teruggevangen vogels

Het aantal teruggevangen vogels (vogels die al een ring om hadden) was met 173 stuks ook niet geweldig. Het ging namelijk niet om 173 verschillende vogels. Iedere gevangen vogel die al geringd is, wordt namelijk als terugmelding geteld. Het gaat dus om: **a)** de in het betreffende CES-jaar al eerder geringde vogels; **b)** de vogels die in voorgaande jaren werden geringd; **c)** maar ook als die vogels al enkele keren eerder in hetzelfde jaar werden gevangen. Dat houdt bijvoorbeeld voor het jaar 2009 in dat die 173 terugmeldingen 61 individuele vogels betreffen. In feite zijn dat dus de vogels die trouw zijn aan het gebied en/of, tussen twee CES-jaren in, overleefd hebben of daarvoor uit het ei zijn gekomen.

In tabel 2 geef ik een overzicht hoe die aantallen de laatste 10 jaar zich hebben gewijzigd. In de tweede kolom staat het aantal nieuw geringde vogels. In de derde kolom het aantal terugmeldingen. In de vierde kolom wordt aangegeven hoeveel individuen het aantal terugmeldingen betrof. De laatste kolom is de optelling van kolom 2 en kolom 4 en geeft het aantal verschillende vogels dat in dat CES-jaar werd gevangen.

Jaar	Nieuw geringd	Terugm.	Terugm. individ.	Totaal individuen
2000	252	(130)	49	301
2001	200	(135)	55	255
2002	227	(160)	50	277
2003	284	(157)	54	338
2004	279	(209)	75	354
2005	290	(187)	61	351
2006	310	(214)	61	371
2007	309	(240)	101	410
2008	248	(217)	85	333
2009	252	(173)	61	313

Tabel 2. Aantallen nieuw geringde vogels en terugmeldingen, vanaf het jaar 2000 tot en met 2009.

Wat dus opvalt is sinds een paar jaar een terugval van het aantal teruggemelde individuele vogels. Dat betekent, zoals hierboven al werd gesteld, dat van een aantal soorten de overleving in de voorgaande periode niet goed is geweest. In tabel 3 wordt aangegeven welke soorten en in welke mate dit betreft. Dat de soorten (Staart-, Kool- en Pimpelmees en Winterkoning), die doorgaans niet wegtrekken, iets minder goed overleefd hebben, heeft waarschijnlijk met de wat strengere winter te maken. Een aantal soorten dat naar verre oorden trekt deed het dit jaar ten opzichte van andere jaren heel slecht. Dat zijn vooral Braamsluiper, Tuinfluiter en Grauwe Vliegenvanger met vorig jaar nog

respectievelijk 3, 5 en 2 stuks terugvangsten, maar nu geen enkele. Ook van Zwartkop, Merel en Zanglijster kwamen iets minder vogels terug in het gebied. Gelukkig waren er ook nog soorten die beter dan het jaar ervoor hebben overleefd. Dat waren Spotvogel, Fitis, Roodborst en Tjiftjaf met vorig jaar 0, 5, 4 en 3 terugvangsten en nu respectievelijk 2, 7, 7, en 4.

Soort	Aantal	Soort	Aantal
Vlaamse Gaai	1	Roodborst	7
Fitis	7	Spotvogel	2
Grauwe Vliegenvanger	0	Staatmees	0
Grote Bonte Specht	2	Tjiftjaf	4
Heggenmus	4	Tuinfluiters	0
Koolmees	5	Winterkoning	6
Pimpelmees	1	Zanglijster	3
Merel	16	Zwartkop	3

Tabel 3. Aantal (61) uit voorgaande jaren teruggevangen vogels in 2009

Broedsucces in 2009

In de periode dat van een aantal soorten de jongen uitkwamen was het weer qua temperatuur goed en er vielen geen zware regenbuien. Dus eventuele slechte broedresultaten kunnen ten opzichte van andere jaren in veel mindere

mate worden toegeschreven aan het slechte weer.

In tabel 4 staat een overzicht van enkele algemene soorten die jaarlijks sinds het begin van CES in het gebied hebben gebroed. De percentages geven aan hoeveel jongen er zijn geboren ten opzichte van het aantal aanwezige adulte plus jonge vogels, dus hoe hoger het

percentage hoe beter het broedsucces. Ik vergelijk de percentages van 2009 met de gemiddelden van 1999 tot en met 2008. Dit is vanaf de periode waarin grote veranderingen (graven van een plas en maken zanddijk) in het gebied hebben plaatsgevonden.

Soort	'99-'08	2009	Soort	'99-'08	2009
Braamsluiper	21,2%	0,0%	Pimpelmees	55,9%	77,8%
Tuinfluit	12,2%	16,7%	Koolmees	49,2%	36,8%
Zwartkop	23,8%	27,6%	Zanglijster	26,0%	50,0%
Grasmus	32,2%	20,0%	Merel	36,8%	34,3%
Fitis	27,8%	28,2%	Winterkoning	65,1%	66,7%
Tijftjaf	36,2%	43,2%	Heggenmus	47,9%	50,0%
Grauwe Vliegenvanger	42,8%	12,5%	Roodborst	58,2%	58,3%

Tabel 4. Broedresultaten in 2009 versus het gemiddelde uit voorgaande jaren 1999-2008

Dit jaar weken die percentages voor de meeste soorten niet veel af van de gemiddelden. Een goed broedsucces hadden Tijftjaf, Pimpelmees en Zanglijster, terwijl Braamsluiper, Grasmus en Grauwe Vliegenvanger het slecht deden.

Mart Zijm

(ook alle foto's bij dit artikel zijn van Mart Zijm. Respectievelijk zijn afgebeeld de vangsten van: Boerenwaluw, Zwartkop, Winterkoning, Grote Bonte Specht, Braamsluiper, Boomkruiper en Tuinfluit)

VWG-website: een update en een nieuwe waarnemingsite

Vanaf eind juni 1999, inmiddels dus al ruim 10 jaar, beschikt de VWG over een eigen website. Met name de waarnemingen werden door de bezoekers aan de site gretig verslonden. Na jarenlang trouw dienst te hebben gedaan werd het tijd voor een aanpassing aan de moderne tijd. Vanaf begin 2008 heeft Hans Verdaat de site op onderdelen gemoderniseerd en een nieuwe huisstijl gegeven. Gezien de enorme vlucht in de ontwikkeling van (landelijke) waarnemingen websites in de afgelopen jaren, heeft ook VWG Texel hierbij aan willen sluiten. Net als vele VWGen in Nederland is ervoor gekozen om de website van waarneming.nl te integreren in de VWG-site. Hiervoor is een speciale site gemaakt die onderdeel is van waarneming.nl, maar alleen de waarnemingen op Texel laat zien.

Op de 9^e verjaardag werd de koppeling aan waarneming.nl een feit en vanaf dat moment hebben we ook een nieuwe teller op de website gezet. Tussen juli 2007 en juni 2008 (NedStat) waren er 40.000 bezoekers en tussen juli 2008 en half september 2009 (OneStat) 36.000. Een lichte daling dus van het aantal bezoekers, wat mogelijk verklaarbaar is doordat het niet noodzakelijk is om de Texelse waarnemingen via de VWG-site te bekijken. Het aantal waarnemers is fors gestegen door een groter aantal geregistreerde waarnemingen van bezoekende vogelaars. Bij VWG Alkmaar heeft dezelfde omvorming van het waarnemingenarchief plaatsgevonden en daar was sprake van een ruime vervijfvoudiging van het aantal waarnemers. De meeste Texelse waarnemers of vaste bezoekers aan het eiland voeren inmiddels ook hun waarnemingen in op waarneming.nl.

Het nieuwe waarnemingsysteem heeft vele voordelen voor de gebruikers en beheerders. Om met die laatste te beginnen: door het toenemend aantal vogelaars werden er steeds meer waarnemingen ingezonden. Dat is natuurlijk goed, maar het verwerken en 'controleren' van die waarnemingen vergde steeds meer tijd van de beheerders van de website en de Texelse Vogelwaarnemingen Database. Aan de waarnemingsite zit een database gekoppeld, waardoor de beheerders geen invoerwerk meer hebben. Daarnaast zijn er naast Texelse beheerders ook enkele landelijke (vogel)beheerders die onvolledige of incorrecte waarnemingen opsporen en uit de database houden.

Enkele van de voordelen voor gebruikers zijn dat er veel meer gedetailleerde informatie over iedere waarneming beschikbaar is en dat via de site alle gegevens uit de database opvraagbaar zijn, zowel van de eigen waarnemingen als die van alle gebruikers. Waarnemingen zijn binnen 15 minuten na invoer op de website zichtbaar zijn. Zelfs is het mogelijk om in het veld via een mobiel

met internet waarnemingen in te voeren (WnPda), te bekijken of een bericht via e-mail te ontvangen.

Natuurlijk zitten er aan ieder systeem ook nadelen: iedere gebruiker moet een persoonlijk account aanmaken en inloggen voordat er waarnemingen doorgegeven kunnen worden. Daarnaast is het even wennen aan een nieuw invoerscherm en de vele nieuwe mogelijkheden. Er blijft altijd de mogelijkheid om losse waarnemingen door te geven via e-mail. Een beheerder zal die waarnemingen dan onder de naam 'VWG Texel' op de waarnemingsite invoeren.

Internetadres VWG Texel <http://www.vogelwerkgroeptexel.nl>

Internetadres waarnemingen Texel <http://texel.waarneming.nl>

E-mailadres losse waarnemingen: vwgtexel@gmail.com

Dit najaar zal er tijdens een van de lezingavonden van de vogelwerkgroep, een uitgebreidere uitleg over de mogelijkheden en achtergronden van het nieuwe waarnemingsysteem gegeven worden. Als je nu al vragen hebt, kun je die mailen naar vwgtexel@gmail.com

Marco Witte, Hans Verdaat & Pieter Duin

Vrouwtje Blauwe Kiekendief

(Foto: René Pop)

Oprichting SMS-groep Bird Alerts Texel (BAT)

Binnenkort kunnen leden van de Vogelwerkgroep Texel waarnemingen van schaarse of zeldzame vogels op Texel via hun mobiele telefoon ontvangen.

Tot op heden was er onder Texelse vogelaars niet echt een waterdicht systeem om elkaar (snel) op de hoogte te stellen van een ontdekte zeldzaamheid. Sommige mensen bellen elkaar, maar het komt helaas maar al te vaak voor dat daarbij iemand vergeten wordt. Bovendien is bellen tijdrovend en zeker niet goedkoop.

BAT brengt daar verandering in! Eén enkel tekstbericht en alle aangesloten leden van de SMS-groep ontvangen de informatie.

Een voorbeeld ter illustratie: Klaas de Jong ontdekt in Dorpzicht een Kleine Vliegenvanger. Hij pakt zijn mobiel en stuurt het volgende tekstbericht naar het groepsnummer van BAT: Kleine Vliegenvanger 1 ad, Stengweg, Dorpzicht, De Cocksdorp. Automatisch wordt zijn naam als afzender aan het bericht gekoppeld: afz. Klaas de Jong.

Op nagenoeg hetzelfde moment ontvangen alle BAT-leden deze waarneming als SMS op hun mobiel. Simpel en snel. De kosten voor deze service bedragen €0,25 per ontvangen bericht en de verzender betaalt de kosten voor het versturen van een SMS.

Aanmelding voor deze service gaat via de groepsleider. Afmelding kunnen leden zelf doen door het versturen van een SMS.

Kortom, BAT is een goedkoop, laagdrempelig, eenvoudig en effectief systeem om haar aangesloten leden binnen no time op de hoogte te stellen van een mooie 'eilandsoort'.

Een kleine werkgroep zal zich op korte termijn buigen over de richtlijnen voor het gebruik van BAT. Deze handleiding zullen de leden binnenkort via hun e-mail ontvangen. Voor meer informatie over deze service kunt u mij via onderstaand e-mailadres bereiken.

Jos van den Berg (jhvandenberg@texel.com)

Aangeboden

1. Naumann - Naturgeschichte der Vögel Europas: delen 1 t/m 12 met uitzondering van 6, 8 en 11.
2. Enige boeken over roofvogels.

Maarten Stoepker (0222-312940)

Atlas voor de Noord-Hollandse Broedvogels

Dit jaar, 2009, is het laatste jaar dat er geïnterviewd werd voor het Atlasproject. Op het vasteland van Noord-Holland zijn nog honderden kilometerhokken geteld. Op Texel hebben Klaas de Jong, Martin de Jong en Adriaan Dijkse de nog resterende hokken gedaan, zodat het eiland ook helemaal af is. Voor de goede orde: kwalitatief en niet kwantitatief. Dat wil zeggen per hok zijn niet de aantallen per soort geteld, maar alleen de aanwezige soorten broedvogels.

De gegevens zijn verzameld over drie jaar en ieder hok is ten minste in één jaar gedaan. Dat betekent dat soorten die in een van de twee andere jaren wel in een bepaald hok hebben gebroed, nu niet op de kaart staan. We mogen dat echter aanvullen!

De leden die ooit een of meer hokken telden, weten nog wel wat ze hebben aangetroffen in dat jaar. Als ze van een ander jaar (het gaat dus om 2007, 2008 en 2009) weten dat er nog een extra soort tot broeden kwam, is het de moeite waard dat aan mij door te geven. Ik heb de volledige lijsten in de computer en kan bij twijfel dus ook zien of het een aanvulling is.

Ook andere vogelaars die een broedgeval of waarschijnlijk broedgeval hebben geconstateerd van een niet al te talrijke soort, kunnen het even aan mij doorgeven. Als je het hoknummer niet weet, geef dan een exacte aanduiding van de plaats. Ik denk dan aan soorten zoals Dodaars, Slob- of Tafeleend, Zomertaling, de roofvogels en uilen, Holenduif (buiten het duin), Grote Bonte Specht, Grauwe Vliegenvanger, etc. Nogmaals, het gaat dus over de jaren 2007, 2008 en 2009.

Dit moet voor 1 december aanstaande, daarna kan het niet meer 'meegenomen' worden.

Voor de goede orde: alle gegevens die ooit aan de Vogelwerkgroep zijn doorgegeven en ook de inventarisatiegegevens van de vrijwilligers voor de terreinen van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten worden door mij al nagekeken. Ik heb gekeken of ze nog nieuwe gegevens voor de kilometerhoktelling opleveren. Dit en ook eigen onderzoek (ontbreekt de Heggenmus werkelijk in dat hok?) heeft al vele tientallen aanvullingen opgeleverd. Maar hoe meer hoe liever, hoe beter het overzicht van Texel wordt!

Adriaan Dijkse
(0222-319231)
ruigehoek@cs.com

Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland

Nieuwe broedvogelatlas van Noord-Holland: de belangrijkste feiten

1. Het wordt een verspreidingsatlas, waarin de veranderingen van de broedvogelstand van Noord-Holland tussen 1990 en 2009 zichtbaar worden gemaakt, met behulp van duidelijke verspreidingskaarten, tekst en figuren, overzichtelijk gepresenteerd. Dat is belangrijk, want sinds de verschijning van de vorige atlas *Broedvogels van Noord-Holland* in 1990 is er erg veel veranderd.
2. Het boek wordt ruim geïllustreerd met fraaie foto's en tekeningen.
3. De soortbeschrijvingen worden gelardeerd met ruim geïllustreerde, korte teksten over interessante weetjes betreffende de Noord-Hollandse broedvogels. Over beschermingsmaatregelen, speciale werkgroepen (Steenuilten, Kerkuilen, IJsvogels, Oeverzwaluwvanden, etc.), afschot en andere bestrijdingsmaatregelen van schadelijk geachte soorten en de meestal geringe effecten daarvan, althans voor de schade (Gauwe Ganzen, Knobbelzwanen, kraaien), de effecten voor de vogels zijn natuurluk groot.
4. De soortbesprekingen zullen als extra service aan de lezer ook op een DVD worden gezet, die als een extraatje aan het boek wordt toegevoegd (onder het voorbehoud dat er fondsen voor dit onderdeel zijn). **De DVD zal niet apart verkrijgbaar zijn.**
5. Het boek krijgt een belangrijk hoofdstuk over het landschap van Noord-Holland, de veranderingen daarin en de gevolgen daarvan voor de vogels.
6. Die gevolgen zijn groot geweest. Weidevogels zijn sterk achteruitgegaan, maar vogels van bos en bosschages zijn haast allemaal vooruitgegaan, evenals roofvogels en de IJsvogel. Ook moerasvogels doen het gemiddeld niet slecht.
7. Het wordt een gezamenlijke uitgave van de Stichting Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland (SVN) en Landschap Noord-Holland.
8. De eindredactie bestaat uit Kees Scharringa, Wim Ruitenbeek en Piet Zomerdiik, hetzelfde team dat in 1990 Broedvogels van Noord-Holland realiseerde. Piet Zomerdiik had ook al de eindredactie van Broedvogels van Noord-Holland Noord uit 1971.

9. Met het verschijnen van een derde avifauna na twee keer twintig jaar zal Noord-Holland de provincie zijn die de ontwikkeling van zijn broedvogelstand het beste heeft bijgehouden en gedocumenteerd.
10. Voor deze nieuwe uitgave is heel Noord-Holland tussen 2006 en 2009 opnieuw geïnventariseerd door een paar honderd vrijwilligers, meestal leden van de vogelwerkgroepen.
11. Het boek zal verschijnen en gepresenteerd worden op 11 december 2010 tijdens de Noord-Hollandse Natuurdag.

NOG TE SPONSOREN SOORTEN per 20 september 2009

1	Woudaap	23	Holenduif	45	Tuinfluit
2	Knobbelzwaan	24	Houtduif	46	Fluiter
3	Canadese Gans	25	Turkse Tortel	47	Tijftjaf
4	Brandgans	26	Zomertortel	48	Vuurgoudhaan
5	Nijlgans	27	Koekoek	49	Bonte Vliegenvanger
6	Krakeend	28	Graspieper	50	Baardman
7	Wintertaling	29	Boompieper	51	Glanskop
8	Zomertaling	30	Gele Kwikstaart	52	Matkop
9	Wilde Eend	31	Engelse Gele Kwikstaart	53	Kuifmees
10	Tafeleend	32	Witte Kwikstaart	54	Koolmees
11	Kuifeend	33	Zwarte Roodstaart	55	Boomkruiper
12	Patrijs	34	Gekraagde Roodstaart	56	Zwarte Kraai
13	Kwartel	35	Merel	57	Raaf
14	Fazant	36	Zanglijster	58	Vink
15	Kwartelkoning	37	Grote Lijster	59	Putter
16	Waterhoen	38	Sprinkhaanzanger	60	Sijs
17	Kleine Plevier	39	Snor	61	Kneu
18	Bontbekplevier	40	Rietzanger	62	Kleine Barmsijs
19	Kokmeeuw	41	Bosrietzanger	63	Goudvink
20	Kleine Mantelmeeuw	42	Kleine Karekiet	64	Appelvink
21	Zilvermeeuw	43	Spotvogel	65	Rietgors
22	Noordse Stern	44	Grasmus		

86 soorten in de atlas zijn dus al gesponsord. Het VWG-bestuur heeft besloten om als Vogelwerkgroep Texel de Eidereend te sponsoren. Daarnaast hebben enkele leden reeds een soort gekozen. Lees meer op <http://www.vogelwerkgroepennh.nl/sponsoring.php>

Duin- en duinvogelbescherming

Het Texelse duingebied is een bijzonder rijk natuurgebied. Het is niet voor niets een Nationaal Park. Ook voor vogels is het uiterst belangrijk. Er zijn weinig natuurgebieden in ons land die zoveel broedvogels herbergen, qua aantallen en soorten. Denk maar eens aan de prachtige meeuwenkolonies, maar ook aan de meer dan honderd paren Wulpen, de Eidereenden, de Roerdompen, de (weliswaar tanende) populaties van Blauwe Kiekendief en Velduil, aan de pleviertjes, de Tapuit en de Nachtegaal.

Hoewel er op Texel in natuurbeschermingsland wel eens meningsverschillen bestaan over het beheer en de recreatieve nevenactiviteiten in het duin- en strandgebied, is de veiligstelling hier redelijk op orde. Staatsbosbeheer en het Ministerie van Defensie en enkele particulieren zoals de eigenaar van de Robbenjager doen er veel aan. Verder is er natuurlijk het Nationaal Park en groepen als Landschapszorg, de Vogelwerkgroep en het IVN die de natuur in het gebied in de gaten houden. Maar de situatie in een aantal duingebieden op het vasteland is minder rooskleurig!

Nadeel is dat daar op korte afstand van de duinen enorme bevolkingscentra liggen. Heel wat gemeentes laten hun oog vallen op het nabijgelegen duingebied. Voor huizenbouw, om nieuwe recreatiegebieden in te richten of om meer wegen of paden aan te leggen. Gelukkig is er een actieve club die samen met plaatselijke mensen of verenigingen dit soort gevaren probeert af te wentelen: Stichting Duinbehoud! Deze Stichting heeft in de meeste Nederlandse duingebieden vertegenwoordigers, consultants, die de boel in de gaten houden en indien nodig de Stichting in schakelen. Op Texel zijn Sytske en Adriaan Dijkse consultant.

In deze tijd met sterk verminderde financiële ondersteuning door de overheid, heeft de Stichting meer hulp nodig. Inkomen moet voor het overgrote deel gegenereerd worden door de donateurs. Het is dus zaak dat er veel donateurs zijn, dat wil zeggen: bijkomen. Op een onlangs gehouden bijeenkomst van duinconsultanten bleek dat er op heel Texel maar 11 donateurs van de Stichting zijn! Dat is wel heel weinig voor een plaats waar zoveel mensen genieten van het duingebied!

Dus: meld je aan als donateur van de Stichting Duinbehoud. Je krijgt dan gratis het kleurige kwartaalblad Duin automatisch toegestuurd. Het donateurschap kost €21,- (65+ ers €17,-). Contact: (071) 5143719 secretariaat@duinbehoud.nl of adres: Postbus 664, 2300 AR Leiden. Zie ook: www.duinbehoud.nl

Adriaan Dijkse

Uitgelegd: Geoorde Fuut vs. Kuifduiker

Kleine fuutjes in de winter: voor veel mensen een 'gooi maar in mijn pet'-verhaal. In zomerkleed zijn de twee soorten goed uit elkaar te houden door de zeer verschillende hoofdtooi en de zwarte danwel rode hals. 's Winters lijken de twee echter verraderlijk veel op elkaar. De beste plek om ze in de winter op Texel te zien is zonder twijfel de IJzeren Kaap, aan de oostkant van het eiland. Daar kunnen vanaf de nazomer groepen van vele tientallen opduiken. Veel Geoorde Futen, maar regelmatig verblijft er ook wel een Kuifduiker tussen.

Links de Geoorde Fuut, rechts de Kuifduiker

(Foto's: René Pop)

Belangrijkste kenmerk is de oorstreek. Deze is bij de Geoorde Fuut donkerder en de voorkant van de nek is vuilgrijs. Bij de Kuifduiker zijn die onderdelen wit en is er een rechte scherpe grens tussen de witte oorstreek en de zwarte kruin.

Daarnaast heeft de Geoorde Fuut een donkere, enigszins opgewipte snavel, wat van kleinere afstand vaak wel zichtbaar is. De Kuifduiker heeft vaak een witte punt aan de snavel. Ook de vorm van de kop is verschillend. De Geoorde Fuut heeft een stijler voorhoofd en het hoogste punt voorop of midden op de kop, terwijl de Kuifduiker meer de kopvorm van de Fuut heeft. Op getoonde foto is dat overigens niet zo heel duidelijk te zien, maar doorgaans heeft de Kuifduiker dus een meer afgeplatte kop met het hoogste punt achterop.

De lichaamsvorm is ook een aanwijzing. De Geoorde Fuut is doorgaans wat pluiziger (*cf.* Dodaars), terwijl de Kuifduiker meer vloeiend afloopt naar achteren.

Voor de oplettende kijker heeft de Kuifduiker een stukje kale huid en vaak lichte vlekken tussen het oog en de snavel (teugel).

Over het algemeen is de Kuifduiker zwartwitter dan de Geoorde Fuut, maar is deze laatste nog altijd zwartwitter dan de Dodaars, waar hij ook mee verward kan worden. Die hebben echter altijd bruine tinten in het verenkleed. Succes!

Klaas de Jong

Waarnemingenoverzicht 1 juni tot en met 15 september

Zoals beloofd volgt hieronder als afsluiting van het voorjaar een overzicht van de fenologische gegevens van 2009.

Zomertaling	8 maart	Boerenwaluw	29 maart
Wespendief	9 mei	Huiswaluw	10 april
Zwarte Wouw	6 april	Boompieper	5 april
Rode Wouw	10 januari	Gele Kwikstaart	24 maart
Bruine Kiekendief	18 februari	Engelse Kwikstaart	12 april
Grauwe Kiekendief	2 mei	Noordse Kwikstaart	27 april
Boomvalk	12 april	Rouwkwikstaart	1 maart
Kwartel	8 juni	Nachtegaal	11 april
Porseleinhoen	14 mei	Blauwborst	18 maart
Kleine Plevier	1 april	Zwarte Roodstaart	3 april
Strandplevier	22 april	Gekraagde Roodstaart	5 april
Kleine Strandloper	24 april	Paapje	27 april
Temmincks Strandloper	24 april	Tapuit	31 maart
Krombekstrandloper	13 mei	Beflijster	3 april
Grutto	4 januari	Sprinkhaanzanger	11 april
Regenwulp	3 april	Rietzanger	9 april
Groenpootruiter	1 januari	Bosrietzanger	5 mei
Bosruiter	22 april	Kleine Karekiet	22 april
Grote Stern	16 maart	Spotvogel	1 mei
Visdief	28 maart	Braamsluiper	11 april
Noordse Stern	11 april	Grasmus	18 april
Dwergstern	11 april	Tuinfluit	20 april
Zwarte Stern	2 mei	Zwartkop	10 april
Zomertortel	14 april	Fluit	9 mei
Koekoek	13 april	Fitis	28 maart
Gierzwaluw	26 april	Grauwe Vliegenvanger	23 april
Draaihals	29 april	Bonte Vliegenvanger	25 april
Boomleeuwerik	15 maart	Wielewaal	31 mei
Oeverwaluw	1 april	Roodmus	22 mei

Opvallende zaken waren een vroege Zomertaling, een januariwaarneming van Rode Wouw, een erg vroeg mannetje Gekraagde Roodstaart, een wintergeval van Groenpootruiter en verder bleek 11 april voor 5 soorten de eerste waarnemingsdatum. Had je een eerdere waarneming van onderstaande soorten, voer die dan alsnog in op waarneming.nl of stuur me een mailtje, dan verwerken we dat voor het Ornithologisch Jaarverslag.

Gekraagde Roodstaart

(Foto: René Pop)

In de zomermaanden en het vroege najaar viel weer genoeg te beleven zoals het onderstaande overzicht wel aangeeft.

1 Vale Pijlstormvogel vloog >zw langs paal 20 op 5 september.

Grote Zilverreigers werden weer met enige regelmaat gemeld, vooral rondom de Horsmeertjes. Het heeft mogelijk betrekking gehad op 5 exemplaren.

De laatste **Witbuikrotgans** van het seizoen zat op 2 juni in de Mokbaai.

Leuk voor de tijd van het jaar was de **Rode Wouw** die op 6 augustus werd gezien in Midden-Eierland en op 12 augustus boven de Staatsbossen. **Grauwe Kiekendieven** zijn altijd al schaars, maar in het najaar worden er helemaal weinig gezien. Op 18 augustus was het weer eens raak met een juveniel >zw over de Slufter. Er werden 2 juveniele **Roodpootvalken** gezien: 1 ex >zw over De Eendracht en 1 ex >o over de Korverskooi.

Opmerkelijk is dat in juni op twee plaatsen **Patrijzen** werden gemeld. Deze soort is inmiddels zo zeldzaam dat we vrezen dat het wellicht toch om jonge Fazanten ging. In het Westelijke Horsmeertje en het Grote Vlak werden de **Porseleinhoentjes** nog gehoord tot en met respectievelijk 13 en 21 juni. In het najaar wordt deze soort minder vaak opgemerkt dus een onvolwassen exemplaar in Zandkes op 15-18 augustus en weer 1 (of misschien toch dezelfde?) op 6 september waren erg leuk.

Steltkluten worden meestal in het voorjaar gezien, maar dit jaar verbleef 1 ex in de Westerkolk op 14 augustus. Een werkelijk prachtige juveniele **Morinelplevier** liet zich tot op enkele meters bewonderen in de Slufter op 16-

21 augustus. Op 13 september vlogen 2 ex over Zeeburg en daags hierna weer 1 ex. Deze zullen zeker tussen de vele Goudplevieren hebben gehuisd. De vierde **Aziatische Goudplevier** bevond zich op 3-5 juli tussen circa 40 Goudplevieren in Zeeburg. Er werden twee **Poelruiters** gemeld: 1 juveniel ex werd tussen 4 en 18 augustus enkele malen gezien in de Slufter, het Wagejot, de Bol en op de Schorren. Daarna werd 1 ex gezien in het Grote Vlak op 25 augustus.

Het was een goede maand voor **Aziatische Goudplevier** (Foto: René Pop)
Grauwe Franjepoten: 1 adult ex in Dijkmanshuizen op 3-5 juni, 1 adult in de Westerkolk op 5 juni en 1 adult in het natte blok van Waal en Burg op 18-20 juni. Op 12 september werd de eerste van het najaar, een juveniel, gezien >n over de Robbenjager. De derde **Gestreepte Strandloper** van dit jaar verbleef op 23-24 juni in de Robbenjager.

Op de eerste goede zeetrekdag van het jaar, 5 september, vlogen 2 adulte **Kleinste Jagers** >zw langs het Westerslag. Er werden 3 **Geelpootmeeuwen** opgemerkt: 1 juveniel in de veerhaven op 15-16 augustus, 1 adult op 5 september in het Grote Vlak en vervolgens op de 9de bij paal 15 en 1 eerste winter bij paal 9 op 9 september. Op 5 september werden maar liefst 4 **Vorkstaartmeeuwen** gezien, 3 adulte langs het Westerslag en 1 juveniel langs paal 20. Vervolgens werd op 11 september een adult zomer ex dood opgeraapt bij de Bol. Een adulte **Reuzenster** verbleef op 27-29 juni bij vlagen in de Mokbaai.

Het is er dan eindelijk van gekomen; dit jaar hebben 3 paren **Kerkuilen** op Texel gebroed. Ook naast deze paren werden Kerkuilen gemeld. Het zou mooi zijn als het een blijvend fenomeen is.

Bijeneter (Foto: Jos van den Berg)

Zeer welkom waren de 2 **Bijeneters** die op 5 en 7 juli werden gezien in het bosje ten zuidwesten van Dorpzicht. Op 1 juli was al 1 ex gezien in de Robbenjager, mogelijk 1 van deze vogels en op 14 juli vloog 1 ex over de Ruige Hoek. 2 **Duinpiepers** vlogen op 12 september op van een akker in de Witte Hoek, de eerste **Grote Pieper** vloog op diezelfde dag >z over de Robbenjager

en een adulte **Roodkeelpieper** werd gezien in de Kreeftepolder. De eerste **Sperwergrasmus** van het jaar werd op 12 september gezien in de Eierlandse

Kleine Spotvogel

(Foto: Hiele Lootsma)

duinen. **Waterrietzangers** worden de laatste jaren weer wat meer opgemerkt, dit jaar tweemaal: 1 ex zat op 5-7 augustus op de Schorren en een ander ex werd op 18 augustus gemeld bij het Westelijke Horsmeertje. De **Snor** is op Texel wellicht zeldzamer dan de voorgaande soort. Dit jaar was er 1 melding van 1 ex in het Oostelijke Horsmeertje op 7 augustus. De **Cetti's Zanger** van de Muy verbleef daar nog in ieder geval t/m 1 juni. Op 12 september werd de tweede **Kleine Spotvogel** voor Texel ontdekt bij het Reddingsboothuis om vervolgens t/m 18 september te blijven, hoewel het soms niet meeviel de vogel goed in beeld te krijgen. Een vrouwtje **Roodkopklauwier** werd op 15-16 juni gezien en gefotografeerd in Hoogezandskil. Op 12 juni werd een **Wielewaal** gehoord in Nieuweschild. De **Roodmus** die verbleef in de omgeving van de Horsmeertjes werd nog t/m 27 juni gehoord. Op 7 juni werd mogelijk een ander exemplaar gehoord in de Ruige Hoek. Een **Ortolaan** bevond zich op 7 september in de Kreeftepolder.

duinen. **Waterrietzangers** worden de laatste jaren weer wat meer opgemerkt, dit jaar tweemaal: 1 ex zat op 5-7 augustus op de Schorren en een ander ex werd op 18 augustus gemeld bij het Westelijke Horsmeertje. De **Snor** is op Texel wellicht zeldzamer dan de voorgaande soort. Dit jaar was er 1 melding van 1 ex in het Oostelijke Horsmeertje op 7 augustus. De **Cetti's Zanger** van de Muy verbleef daar nog in ieder geval t/m 1 juni. Op 12 september werd de tweede **Kleine Spotvogel** voor Texel ontdekt bij het Reddingsboothuis om vervolgens t/m 18 september te blijven, hoewel het soms niet

Uiterste inzenddatum van uw kopij voor de eerstvolgende Skor:

(Let op! Kleine wijzigingen per 1 september '09!)

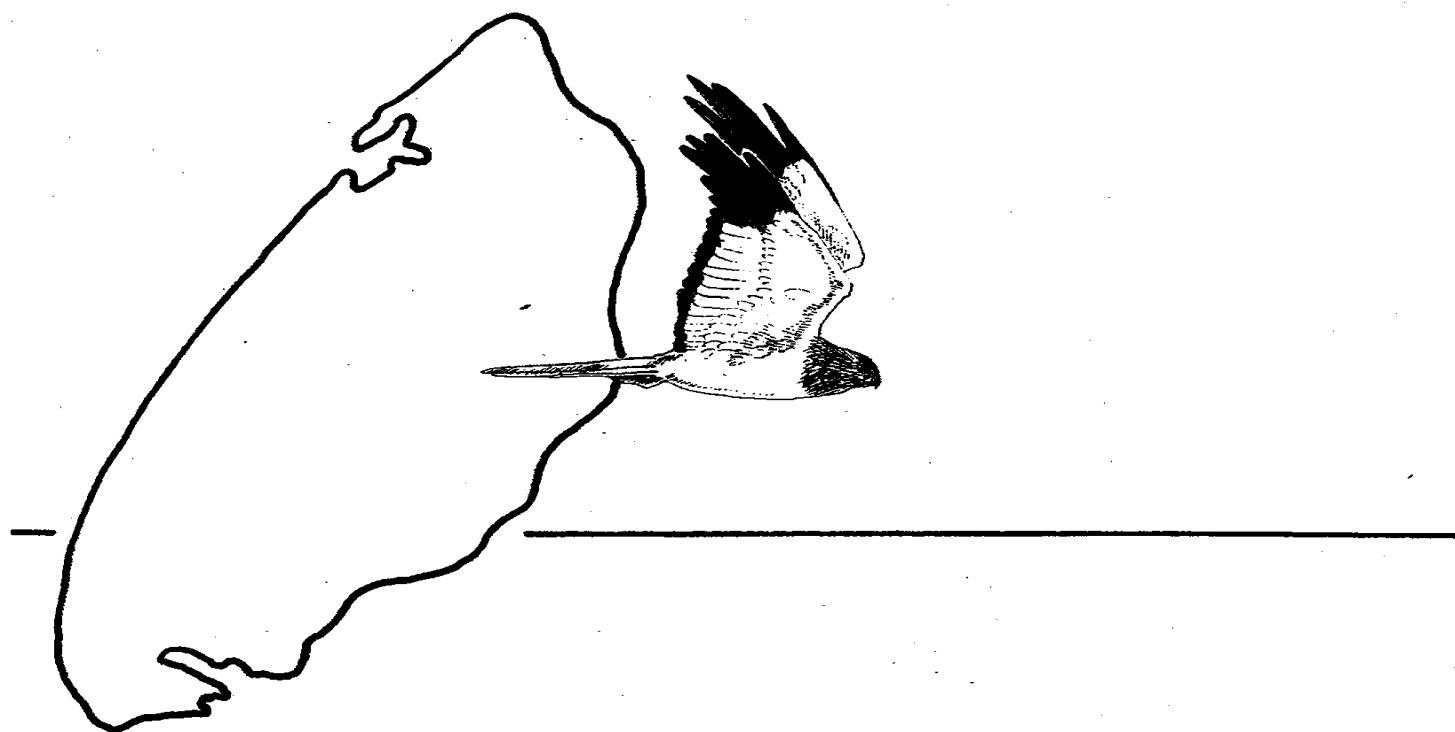
15 november 2009

15 februari 2010

15 april 2010

15 juni 2010

15 september 2010

Inhoudsopgave

- Colofon	blz. 118
- Van de redactie	blz. 119
- Van het bestuur	blz. 120
- Agenda	blz. 121
- Wad- watervogeltellingen op Texel 1980 –2008: de Eider	blz. 123
- Kerkuil broedt op Texel	blz. 132
- Aankondiging Landelijke Dag SOVON	blz. 139
- Zomerse steltloperexcursies	blz. 140
- Korverskooi nr. 64: CES 2009	blz. 141
- Vogelwerkgroep website	blz. 146
- Bird Alerts Texel (BAT)	blz. 148
- Aangeboden	blz. 148
- Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels	blz. 149
- Duin- en duinvogelbescherming	blz. 152
- Uitgelegd: Geoorde Fuut vs. Kuifduiker	blz. 153
- Waarnemingen 1 juni – 15 september '09	blz. 154

